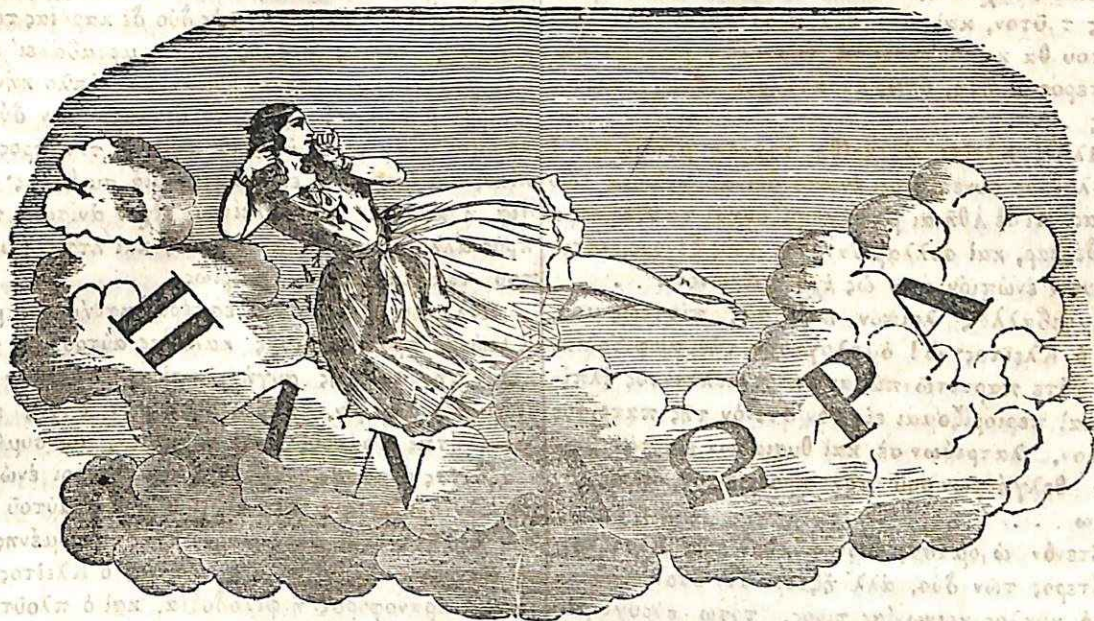

15 ΙΟΥΝΙΟΥ. 1852.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 54.

Η ΚΛΕΩΝΗ.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(Κατὰ τὸ Γαλλικόν)

Α'.

Ἐν τῇ Ἀργολίδι, ἐπὶ θέσεως τερπνῆς καὶ ζωγραφικῆς, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἔκειτο ἡ πολίχνη Ἑρμιόνη, καὶ ὑπὲρ αὐτὴν ὑψυτο τὸ ὄρος Πρῶν. — Καὶ σήμερον δὲ, ἡ μὲν φυσικὴ καλλονὴ διατηρεῖται πάντοτε ἡ αὐτὴ, μικρὰ ὅμως παραλλαγή, μακροῦ χρόνου ἀμεσον ἀποτελεσμα, συνεβη ἐπὶ τῶν παρεπομένων ταύτης. Ἡ πάλαι Ἑρμιόνη ἐπὶ τὸ βαρβαρικώτερον καλεῖται Καστρί, καὶ ὁ Πρῶν ἔλαβε τὸ σεπτὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ὄνομα. — Οἱ δὲ ἄλλως ἄσθημοι κάτοικοί τῆς ἔζων ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν ποιμνίων, καὶ ὀλίγοι μόνον ἀπεδήμων μακρὰν. Αὐγὴν τινα λοιπὸν θερινῆς ἡμέρας ἐκεῖσε παρὰ τοῦ ὄρους τοῦς πρόποδας, εἰς θέσιν μακρὰς διαστάσεως ἀποπτον, ἐκάθητο νήθουσα νεάνις, καλλονῆς ἀρχετύπου. Ἀνάστημα εἶχε μέτριον, ὄψιν λευκὴν καὶ διαυγῆ, ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ μέλανας, κόμην μελάγχρουν, φυσικῶς ἀλλ' ἐξαισιῶς περιπεποιημένην, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιάδιον ἐκ φλοιοῦ φιλύρας, σύμφωνον πρὸς τὸν λοιπὸν χωρικὸν τῆς ἱματισμόν. Ἡ δὲ εὐγενὴς αὐτῆς σκυθρωπότης ἐδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἐπὶ τοῦ λαμπεροῦ τῆς κάλλους, μᾶλλον ὥς πλεονέκτημα ἢ ὥς ἐλάττωμα.

Ἰκανῶς δὲ μακρὰν τῆς, λειοκύμων ὁ πόντος καὶ πτυχίς τινας μᾶλλον ἢ κύματα σχηματίζων, ἀντενάκλα τὸν γλαυκὸν ἐκεῖον οὐρανὸν, οὐτινος ἡ εὐδία φαίνεται πρὸς εἰκονίζουσα τὴν εὐδίαν τῆς Ἑλληνικῆς ὠρικιότητος. — Ἀμφοτέρως δὲ δὲν σκιαζουσιν εἰ μὴ μελαγχολίας περιοδικὰ νέφη.

Τὸ προηγούμενον τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου ῥόδιον σέλας τῆς ἡούς, ἐχρoαίζε τὸν ἀναπεπταμένον τῆς Ἑρμιόνης ὀρίζοντα, καὶ τῶν πτηνῶν τὰ ποικίλα ἔθνη ἔψαλλον τὸν συνήθη αὐτῶν εἰς τὴν ἀνατολὴν ὕμνον.

Πάντες οἱ Ἑρμιονεῖς, ἐπορεύοντο ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔργον, καὶ μακροθὲν προσήρχοντο, ὅπου ἡ νέα ἐκάθητο, δύο νεανίαι ἢ μᾶλλον ἄνδρες, φέρυντες ἀνὰ χεῖρας δρεπάνην, διότι ἦτο θέρος καιρὸς.

— Κλεῶνη, τῇ εἶπεν ἐγγὺς ἐλθὼν ὁ πρεσβύτερος, λίαν πρῶτ' ἐξῆλθες σήμερον. Μὴ τυχὸν ἐνδόμουχός τις θλίψις σὲ κατὰ τὴν καὶ ζητῆς τὴν ἀπειαν αὐτῆς εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς καλλονάς τῆς;

Ἡ νέα δὲν ἀπεκρίθη· ἀλλ' ἐθεώρησε τὸν πόντον καὶ ἐδάκρυσε.

— Σ' ἐννοῶ, ἐξηκολούθητεν ἐκεῖνος, σὲ λυπεῖ τοῦ ῥίλου Κλεῖτου ἢ μετ' ὀλίγον ἀναχώρησις, διότι ἐκ τῆς φιλίας καὶ ἄλλο τι αἰσθημα σὲ συνέδεε μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ, παρηγορήθητι, ἀδελφε, ὁ Κλεῖτος θέλει ἐπανελθεῖ ἐξ Ἀθηνῶν τέχνης ἐμπειρος καὶ πλούσιος, καὶ τότε βεβαίως θέλει μεταδώσει καὶ εἰς σὲ μέρος τῆς εὐδαιμονίας του. Δὲν εἶναι οὕτω Κλεῖτε;

— Ναί, ἀγαπητὴ Κλεῶνη, ἀπεκρίθη ὁ Κλεῖτος· ὑπ' αἰσίους οἰωνοῦς ἐμελέτησα τὸ ἐπιχειρήμα μου, καὶ ὑπὸ τοιούτους ἐλπίζω νὰ τὸ κατορθώσω. Ὁ θεὸς μου Πολύκειτος εἶπε ἤδη γνωστὸς εἰς τὰς Ἀθή-

νας ως καλὸς τεχνίτης καὶ ὡς πλούσιος· θέλω προσ-
τρέξει εἰς τούτον, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ συν-
δρομήν του θὰ κατορθώσω νὰ ἐπαέλθω μεταξύ σα-
εὐτυχέστερος ἢ ἡδὴ, ὅπως καταστήσω εὐτυχέστερος
καὶ ὑμᾶς . . .

— Πλὴν, Κλεῖτε, ἀπεκρίθη πικρῶς μειδιῶσα ἡ
νέα, ὁ πλούσιος συνεπιφέρει ἐνίοτε δεινὰ, χείρωνα τῶν
τῆς πενίας. Αἱ δὲ Ἀθηναῖαι μεταχειρίζονται τὰ θελητήρα
τῶν ὡς δέλεαρ, καὶ συλλαμβάνουσι τοὺς ξένους, οἵτι-
νες μένουσιν ἐνώπιόν των ὡς ἰχθὺς ἄρνοι . . .

— Ἀμφιβάλλεις λοιπὸν περὶ τῆς πίστεώς μου,
ἀντεῖπεν ὁ Κλεῖτος· ὦ! ὁμολόγησον τὴν ἀμφιβολίαν
σου, καὶ τότε παρτιτῶ πᾶσαν περὶ μέλλοντος ἐλπί-
δα μου, καὶ περιορίζου εἰς τὸν στενὸν τῆς πατρίδος
μας κύκλον, λατρεύων σέ, καὶ θυσιάζων εἰς τὸν βω-
μὸν τῶν θελητήρων σου τὸν προορισμὸν, πρὸς δὲ
ἀποθλίπω . . .

— Στενὸν ὠόμασας τὸν κύκλον τῆς Ἑρμιόνης,
εἶπεν ὁ ἕτερος τῶν δύο, ἀλλ' ἤξευρε ὅτι ὅσον εὐρύτε-
ρος εἶνε ὁ κύκλος κοινωνίας τινος, τόσῳ εὐρυχωρό-
τερον ἀναπαύεται τὰ αἰσχροτέρα πικρὰ, τόσῳ εὐχε-
ρέστερον στήουσιν αἱ κακαὶ τὰς κατὰ τῶν ἀνθρώ-
πων παγίδας των . . . Σὲ γνωρίζω, Κλεῖτε, σχεῖδόν
νηπιόθεν, καὶ ἐνόησα ὅτι ὁλόκληρος ἡ ψυχὴ σου δὲν
εἶνε εἰμὴ κατοικία φλογωδῶν κίσθημάτων, ἀτινα δ-
μως, ἐπι-τρέφον μοι νὰ σοὶ εἴπω, φίλε, ὅτι νομίζω
νεανικῆς φαντασίας ἐφημέρους ὀνείρους καὶ ὄχι
σταθεροὺς τοῦ βίου σου ὁδηγοὺς, ἢ τοῦλάχιστον εὐ-
χαρίστους συντρόφους. Ἀνέβη ἡδὴ ἐπάνω ἀπάντων ἡ
φιλοδοξία ἢ μᾶλλον φιλοχρηματία, καὶ δὲν δύνασαι
νὰ ἡσυχάσῃς πρὶν ἢ ἐπιτύχῃς αὐτῆς, ἢ τοῦλάχιστον
πάντῃ ἀπελπισθῇς.—Κλεῶνῃ, προσέθεσε, στραφεὶς
πρὸς τὴν ἀδελφὴν του, ἄφες τὸν Κλεῖτον νὰ ἀπολαύ-
σῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὡραίους καρπούς, μὴ τὸν ἐμπο-
δίξῃς διὰ δακρύων καὶ παρακλήσεων· πίστευσόν μοι
ὅτι, ἂν κατορθώσῃ νὰ τοὺς γευθῇ, ὑπὸ τὸν εὐχρουν
αὐτῶν φίλων, θέλει ἀπαντήσῃ πικρὴν ἀούσιον, καὶ
τότε, ἐπιστρέψας εἰς τὸν στενὸν κύκλον τῆς Ἑρμιό-
νης, θέλει κατὰκλιθῇ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τὰς πτέρυ-
γας καὶ τῆς φιλίας τοὺς κλῶνας, καὶ θέλει γίνε-
ται αὖθις, ὡς ἦτο καὶ εἶνε, πιστὸς ἐραστὴς καὶ ἀγα-
θὸς φίλος.

— Πλὴν ἄγωμεν Κλεῖτε, καιρὸς ἐργασίας.

Καὶ ἔλαβον πάλιν τὸν πρὸς τὸν ἀγρόν των δρόμον
οἱ δύο φίλοι. Ἡ δὲ Κλεῶνῃ ἔμεινεν ἐτι μικρὸν ἐν ἑ-
καίῃ τῇ θέσει, κρυφίως θρηνοῦσα, πλὴν ἔξωθεν μει-
διῶσα, καὶ ὅταν ἀνέβῃ ὁ φοῖβος ἐπανῆλθε τεθλιμμέ-
νη εἰς τὴν καλύβην τῆς.

B.

Μέχρι τοῦδε εἶδομεν τοὺς τρεῖς φίλους, ὡς ὑπο-
κριτὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἡδὴ δὲ πλησιάζομεν αὐτοὺς
καὶ αἱ τοὺς θεωρήσωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἵνα ἐννοή-
σωμεν κάλλιον καὶ εὐκρινέστερον τοὺς προλαβόντας
αὐτῶν λόγους.

Ὁ Κλεῖτος καὶ ὁ Θεόστης ἦσαν φίλοι, οἱοὶ ἀπαν-
τώ-ται μόνον εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους· οἱ ἄγροι αὐ-

τῶν καὶ εὐτελὲς λατομεῖον ἐν πλησιχώρῳ νήσῳ ἦ-
σαν οἱ μόνον των πόροι. Ἰὰς δύο δὲ καρδίας των ὁ ἱλα-
ρὸς τῆς φιλίας δεσμὸς εἶχε μεταβάλλει εἰς μίαν
καὶ μόνην, καὶ ταύτην ἀθάνα καὶ ἀπλοκήν. Ἀλλ'
ὑπῆρχε μικρὰ τις εἰς τοῦτο διαφορὰ τῶν δύο ἢ μία
καρδία μίαν εἶχεν ὑποστῇ πάλιν, τὴν πρὸς τὴν φι-
λίαν, καὶ ὑπέκυψεν εἰς ταύτην διὰ συνθήκης· ἐν ᾧ ἡ
διὰ τὴν καρδίαν τοῦ Κλεῖτου εἶχεν ἀνίσως παλαίσει
πρὸς ἄλλο συναίσθημα φοβερόν, καὶ ἡττήθη ὑπὸ τού-
του, τραυματισθεῖσα καιρίως.

Πολλάκις μυροβόλον ἐσπέραν καθήμενος μετὰ τῆς
Κλεῶνης πρὸ τῆς λιτῆς καλύβης αὐτοῦ, εἰς τὴν γλυ-
κεῖαν τῆς σελήνης αὐγὴν, καὶ τῶν ἀστέρων τὴν μυ-
ριόφωτον λάμψιν, παρεδίδοτο μετ' αὐτῆς εἰς ὄνει-
ροπωλήσεις ἀφάτους· καὶ τότε μὲν, ὡς συμβαίνει εἰς
νεάζοντες ἐραστὰς, ἐβλεπον ἀμφοτέροι ἐνώπιόν των
πλατύνοντα μέλλοντος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνατελ-
λον λαμπρὸν καὶ ἀκτινωτὸν τῆς εἰμαρμένης αὐτῶν
τὸ ἄστρον· ἀλλ' ὅταν ἔμενε μόνος ὁ Κλεῖτος, στίβα-
ρά καὶ κρηνοφόρος ἡ φιλοδοξία, καὶ ὁ πλούσιος ἐν ἀρ-
γυρᾷ πανοπλία ἐράχοντο περὶ πρωτείων κατὰ τοῦ
ἔρωτος, ἀπλοῦ τοξότου, καὶ ἐνίοτε τὸν ἐνίκων καὶ τὸν
ἐξέβαλλο, ἐπὶ μικρὸν τῆς καρδίας ἐκεῖνου.

ὑπὸ τὸ κράτος τῶν δύο τούτων θεῶν προσῆλθε
μῖαν πρωίαν εἰς τὸν Θεόστην, καὶ μετὰ τινὰς ἀση-
μάντους λόγους

— Οἱ ὄνειροι, φίλε, τῷ εἶπε, σπανίως ψεύδονται·
τὴν παρελθούσαν νύκτα, ὁ θεῖος μου Πολύκλειτος ὁ
Θάσιος τοσοῦτον ταχέως πλουτήσας εἰς τὸ Ἀθήνησιν
ἐμπορίον τοι, μοι ἐπεφάνη, καλῶν με παρ' αὐτῷ ἵνα
μὲ πληρώσῃ εὐεργεσιῶν. Αἱ γὰρ εἶναι ἀχάριστος πρὸς
τὸν θεραπεύοντα αὐτὴν, μοι εἶπε· φέρε μοι τὸν μι-
κρόν σου θησαυρόν, καὶ θέλω τὸν αὐξήσει εἰς ἕξ μῆ-
νας πλέον ἢ ὅ,τι σὺ εἰς δέκα ἔτη πόνων καὶ μόχθων·
ἵνα νικήσῃ τοὺς ἐνδοιασμούς μου, ἥπλωσεν ἐνώπιόν
μου τοὺς πλουσίους τάπητας τῆς Καρχηδόνας καὶ
τῆς Μιλήτου, τὸν ἐλέφαντα τῆς Λιβύης, τὰ ἀρώ-
ματα τῆς Κυρήνης καὶ τοῦ Παιτικαπαίου. Ἡ θεὰ
τοῦ πλούτου τούτου ἐθάμβωσε τὰ ὄμματά μου, καὶ
ὅταν ἐξύπνησα σφοδρὸς παρμὸς, εὐδαιμονίας οἰω-
νός, ὡς οἶδας, ἐπέμφθη, ἵν' οὕτως εἴπω, παρὰ τῶν
θεῶν, ὑποστηρίζων τὰς εὐχὰς τοῦ θεοῦ μου. Θέλω ἀ-
ναχωρήσει λοιπὸν διὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἐπειδὴ ἐλά-
χιστα πράγματα ἀπαιτοῦνται πρὸς τὴν τελείαν εὐ-
δαιμονίαν μας, ἡ μικρά μου πεινυρία μετ' οὐ πολὺ
θέλει συμπληρωθῇ, καὶ θὰ ἐπιστρέψω τότε ἐνταῦθα,
ἵν' οὐδέποτε πλέον σὰς καταλείψω.

Ἐκὼν ἀέκων κατεπεῖσθη ὁ Θεόστης εἰς τὴν πρότα-
σίν του ταύτην, καὶ περιέμενον μόνον τὸ τέλος τοῦ
θέρους, ἵν' ἀναχωρήσῃ ὁ Κλεῖτος.

Ἐκ τούτων εὐκόλως, ἐλπίζομεν, ἐννοεῖται τῶρα
καὶ τῆς Κλεῶνης ἡ χαρίεσσα μελαγχολία καὶ τῶν δύο
φίλων ὁ προηγούμενος διάλογος.

Εὐτυχῶς παρῆλθε τὸ θέρος, αἱ ἀποθῆκαι των ἀφθό-
νως ἐπληρώθησαν, καὶ διὰ τῆς τιμῆς τῶν πωληθέν-
των σιτηρῶν ἐδυνήθη ὁ Κλεῖτος νὰ παρασκευάσῃ τὰ
πρὸς ἀναχώρησιν.

Ἐφθασε καὶ ἡ δεινὴ ἐκείνη στιγμή· οἱ δύο τοῦ

φίλοι τὸν προέπειψαν, καὶ, ὅταν ἵνα τὸν ἐπιβιβάσω-
σιν ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, διέβησαν παρὰ τὸν
ναὸν τῆς Θερμηςίδος Διμήτρος, σφίγγων αὐτὸν ὁ
Θεόστης εἰς τὰς ἀγκάλας του ζωηρῶς, τῷ εἶπε με-
φωρὴν διαχοπτομένην ὑπὸ λιγμῶν.

— Φίλε! μαρτύρομαι τὴν θεὸν, ἥτις ἐπιστατεῖ
εἰς τὴν ἀναχώρησίν σου, ὅτι καὶ ἐγὼ, ἵα συντέμνω τὰ
ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ μας, θέλω τρεῖς κατόπιν τῆς
τύχης· ὁ πρῶτος ὕμνων αὐτὴν ἀπαντήσας θέλει στα-
ματήσῃ τὸν ἕτερον εἰς τὸν δρόμον του, καὶ τότε θέ-
λωμεν διανοεῖσθαι μόνον πῶς εὐδαιμονώσῃ νὰ ζῶμεν.

Ἡ ναῦς, λαλὸν ἰστίον ἀναπετάτασθ, ἐμακρύνθη
μετὰ τινὰς διαδρομὰς· οἱ δὲ δύο καταλειφθέντες φί-
λοι ἐπὶ μικρὸν τὴν ἡκολούθησαν ἀκίνητοι καὶ σιω-
πηλοὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὅταν ἤραν σθῆ εἰς τὸν
ὀρίζοντα, ἐβρίθθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων καὶ
ἤρχισαν νὰ θρηνῶσιν . . .

Γ.

Εἰς τὰς Ἀθήνας· ἐβατίλευε τότε ὁ χρυσοῦς τοῦ Πε-
ρικλέους αἰὼν· ἀφειδῶς ἐξωδεύοντο τῶν συμμάχων
τὰ χρήματα, εἰς πολυτελεῖς καὶ με αλοπρεπεῖς οἰ-
κοδομὰς, εἰς θαυμασία θεῖματα καὶ ἐξαισίους ἀγῶ-
νας· νεόκτιστον δὲ τοῦ Ἰκτίνου τὸ ἀριστοῦργημα,
ἐκίνει τὴν κοινὴν περιέργειαν καὶ γενικὴν διέσπειρεν
ἐκπληξιν.

Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι ὁ Πολύκλειτος, εὐμενῶς τὸν
ἀνεψιὸν του δεχθείς, κατὰ πρῶτον ἐφρόντισε νὰ πε-
ριφέρῃ αὐτὸν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ πλούτου καὶ τῶν
μνημείων τῶν Ἀθηναίων.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Κλεῖτος, εἶδε μετ' ἀναισθησία
τὰ θαυμάσια ταῦτα· ἀναισθητὸς εἰς χωρὰν
σχεδὸν ἀγρίαν, δὲν εἶχεν ἐτι κλονίσει τὰς κλίσεις
του, ὥστε νὰ κρίνῃ καὶ ἐκτιμᾷ τὰ προϊόντα τῆς τέ-
χνης καὶ ἐπιστήμης.

Αἱ δ' ἐράσμιαι ἀμνησίαι, αἱ κατέλιπεν ἐν τῇ
Ἑρμιόῃ, οὕτως ὠραίον ἐτι αὐτὴν ὑπὸ τὰ ὄμματά
του, ὥστ' ἐφάρει ὅτι ὁ ἐξαισιος τοῦ Παρθενῶνος ναὸς
μόλις ἐδύνατο νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ ἱερόν τῆς Θερ-
μησίας Διμήτρος, καὶ ὅτι ἡ Πελορία Ἀθηνᾶ τοῦ δαι-
μονίου Φειδίου ὄρειλε νὰ ἦνε ἥττον σεπτὴ τοῦ βρο-
τοθάμονος Πανός, βαναύσως ζυλογεγλυμμένου παρὰ
τὸ Βουκεφάλειον ἀκρωτήριον. ὦ! κατὰ πόσον ὁ Κη-
φισσὸς δι' αὐτὸν ἐστερεῖτο τὸν γλυκύν τοῦ Ἰλίου
φλοῖσθον!

Ἐν τούτοις, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οἱ ὀφθαλμοὶ του
ἤρξαντο νὰ διακρίνωσι τὰς καθαρὰς καὶ ἀδύλους
μορφὰς ταύτας, Ἑλληνικῆς γλυφίδος ἀριστοεργήμα-
τα τοῦ Ἑκατομπεδίου αἱ κομφαὶ κιονοστοιχίαι τῷ
ἐπεφάνησαν ἡδὴ μᾶλλον κλλιεργημένα, ἐν ὅλῃ αὐ-
τῶν τῇ μεγαλειότητι, ἀρμονίας ἀπυγέγραμματα θείας.

Ἐθαύμαζεν, ἐμπαθῶς μάλιστα, τῆς Ἀτθίδος γλυ-
πτικῆς καὶ ζωγραφικῆς τὰς λεπτότητας, καὶ εἰς τὰ
ἐργαστήρια φοιτῶν τῶν καλλιτεχνῶν, ἐπιτηδεύειν τὰ
ἔργα των ἔκρινε, λαμβάνων, ὡς πᾶσα ἡ πλουσία τῶν
Ἀθηναίων νεολαία, ἐπαισθητὸν ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ Παρ-
ρασίου καὶ Ζεύξιδος μέρος.

Ὁ Πολύκλειτος ἐν τοσοῦτῳ, ὁ διαβέτης τῆς μι-
κρᾶς τοῦ Κλεῖτου περιουσίας, εἶχε σκημαντικῶς αὐ-
ξήσει αὐτὴν, διὰ τῶν ἐμπορικῶν του ἐπιχειρήσεων.
Ἀλλὰ μετὰ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἑρμιονέως συνήξανον καὶ
αἱ ιδέαι του· δὲν ἐφραντάζετο πλέον τὴν εὐδαιμονίαν
ἐν τῇ ἀπλῇ παρὰ τὸν Βρώνα κατοικίᾳ μετὰ τῆς
Κλεῶνης, ἀλλ' ἐν κομψῇ οἰκῇ, διακεκοσμημένῃ ὑπὸ
μαθητῶν τοῦ Φειδίου, μετὰ Μαρπηρσίου ἢ Πεντελι-
κοῦ μαρμαράου. Ἐπύκνυνε λοιπὸν ἐτι τὴν Ἀθήνησι δια-
μονήν του, ἀνέλαβε μάλιστα ὑπουργεῖαν ἐν τῇ οἰ-
κῇ τοῦ Πολυκλείτου, καὶ εὐχαρίσται συγχρόνως τὴν
διπλὴν του ἐπιθυμίαν, νὰ πλουτήσῃ καὶ νὰ τελειό-
ποιθῇ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν τεχνῶν.

Μεταξὺ τῶν νέων του φίλων, ἦν καὶ τις ἐνάμιλλος
τοῦ Ἀλκιβιάδου, περὶ τὴν ἀξρότητα τῶν τρόπων καὶ
τὸν πλούτον τοῦ ἱματισμοῦ· οὗτος ἐνέπνευσεν εἰς τὸν
Κλεῖτον τὴν πρὸς τὴν πολυτελείαν καὶ τὰς ἡδονὰς
κλίσιν, καὶ τὸν ἐμύησε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν διεσθαρ-
μένην ἐκείνην κοινωνίαν, ἐνθα δηλ. πάντες οἱ ἰσχυροὶ
καὶ ἐνδοξοὶ μεταξὺ τῆς νεολαίας, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν
στρατηγῶν καὶ τῶν φιλοσόφων, συνηθίζοντο περὶ
τὰς περικαλλεῖς ἰωνίδας, αἱ εἴκυσεν ἡ Ἀσπασία εἰς
τὴν Ἀττικὴν, ἵν' ἡμερώσωσιν ἅμα καὶ διαφθερίωσι
τὰ ἦθα.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἐπλησίασε τὰ διεσθαρμένα ταῦτα
ἀνάκτορα, καὶ ἐγένετο αὐτήκοος τῶν γυναικείων ἐκεί-
νων συνδιαλέξεων, τὸ πλεῖστον μεστὼν θυμῆδας,
ἱπτικισμοῦ καὶ φιλοσοφίας, ἀνεμνήσθη ἐτι τὸν Θεό-
στην καὶ τὴν Κλεῶνῃ, καὶ ἐπεθύμει νὰ τοὺς ἴδῃ
ἱπεσυρμένους εἰς τοὺς αὐτοὺς λαμπροὺς κύκλους,
καὶ ἀπυλαμβάνοντας τὰς αὐτὰς ἡδονὰς καὶ τὰς αὐ-
τὰς καταπλήξεις. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνεπέλκεσε τὸν
καλὸν Θεόστην μετὰ τὸν χιτῶνά του καὶ τὴν χονδρο-
ειδεστάτην μαλλίνην χλαμύδα του, καὶ τὴν ἀθάνα
Κλεῶνῃ ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν κεκαλυμμένην με-
τὰ ῥιζίνων πέτασπον, καὶ, παραβλὼν αὐτοὺς πρὸς τοὺς
περὶ αὐτὸν, φέροντας ἀλουργίδα καὶ μετὰξην, καὶ τὰς
ἄλλὰς ἐκεῖνας γυναῖκας, ὧν αἱ κόραι, βοστροχιζοῦσαι
καὶ κατακλυζόμεναι ὑπὸ περιχρύσου πορφύρας, ἐστε-
ρεοῦντο διὰ πλουσιῶν ταινιδῶν ἢ ἐφυλακίζοντο εἰς
χρυσὰ πλέγματα, ἐνόησεν ἀπ' ἑαυτοῦ, μετὰ θανάσι-
μου ἀηδίας, ὅτι ἡ ὄψις τῶν φίλων του ἤθελε τῷ προ-
ξήσει μόνον αἰσχύνῃ καὶ σύγχυσιν.

Ἀνεπαίσθητος ἔλαβε τὰ ἦθη καὶ τὰς ἔξεις τῶν νέων,
μεθ' ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συναναστρέφετο· συνειθίσε
να θεωρῇ τὸν πλούτην ὡς τὴν πρῶτην τῆς εὐδαιμο-
νίας βᾶτιν· ἀπέδωκε τὸνομα τῆς φιλίας εἰς τὴν συν-
ενοχὴν ἐκείνην τῆς κραυγῆς, ἣν ἀπέκτετε μετὰ
νέων ἀνοήτων, μόλις γνωστῶν αὐτῷ καὶ ἡδὴ, οὐ μὲν-
ον ἐξηλείφθη παντάπασι τῆς καρδίας τοῦ ἡ ἀνέμνη-
σις τῆς Κλεῶνης, ἀλλὰ τὸ ἀποκτινωθὲν λογικόν του
ἐτόλμα σχεδὸν νὰ σκεφθῇ, ὅτι νεανίς, μὴ ἔχουσα
ἄλλα δελεαστικὰ μέσα, ἢ τὴν ἀργέτευον καλλονὴν
τῆς, τὴν εἰλικρινεῖαν καὶ τὸν ἔρωτα τῆς, δὲν ἐδύνατο
νὰ υποτάξῃ μαθητὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τῆς Ἀ-
σπασίας.

Μεταξὺ τούτων ἀπέθανεν ὁ Πολύκλειτος, ἀφεί-
ς εἰς μὲν τὸν μονογενῆ υἱὸν του σημαντικὴν περιουσίαν,

εις δὲ τὸν Κλεῖτον τὰ ἐπὶ τῆς μερίδος αὐτοῦ ἀναριθμήτα κέρδη. Καὶ τότε μόνον ἐνεθυμήθη οὗτος ὅτι ἱερὸν χρέος τὸν ἀνεκάλει εἰς Ἑρμιόνην.

— Ἀλλ' ἐγγίζει, ἔλεγεν, ὁ Ἀθησπηριὸν μὴν, ἐπανάγων τὴν μεγάλην τῶν νεκρῶν ἐορτὴν, καὶ χρεωστῶς ν' ἀποδώσω νέας τιμὰς εἰς τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ καὶ εὐεργέτου μου· εἴτε καθήκον ὑπαγορευόμενον ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Διέμεινε λοιπὸν ἔτι εἰς Ἀττικὴν, καὶ ἕνα μετριάτη τὴν πρόσφατον λύπην του, ἠνέωξε τὴν οἰκίαν του εἰς τὸ ἀργὸν σμῆνος τῶν μετ' αὐτοῦ συντροφιώντων· μετ' οὐ πολὺ οἱ χοροὶ καὶ αἱ ἐορταὶ κατέστησαν ἀπαυστοι, καὶ ὁ ἐγκρατής ἐκεῖνος Κλεῖτος, ὅστις οὐ πρὸ πολλοῦ ἐτρέφετο ὑπὸ μόνου τοῦ προῦτος τῆς θήρας του, τῶν καρπῶν τοῦ κήπου του καὶ τοῦ μέλιτος τῶν ἰδίων του μελισσῶν, ἥδη κρατῶν ἀμφικύπελλον ἀνὰ χεῖρας, ἀνακεκλιμένος, ἐν μέσῳ εὐαρίθ-

παρ' αὐτοῦ ὑπέρτοχα δάνεια, οὐδόλως τὸν ἐπεσκέπτοντο· καὶ αὐτὴ ἡ κακολογία ἐπελήθη τῶν ἐλατωμάτων του, προθυμουμένη νὰ τὰ παραστήσῃ ὡς αἰσχρὰς κακίας. Ὁ τοῦ Θεσπίου νεωκόρος, δὲν δὲν περιέλαβεν εἰς τὰς ἐορτὰς του, τὸν κατηγορήσαν ἐπὶ βαρυτάτῃ ἀπεθείᾳ πρὸς τοὺς χθονίους θεοὺς, ὡς εἰπόντα ὅτι. Καὶ ἂν ὁ νεκρὸς ἔμενεν ἀταφος, ἡ σκιά ἐλάβανε τὴν οἰκίαν θέσιν. Ἦν ξένος· εὗρεθ' ὅτε ἀνευ προστατῶν καὶ φίλων, καὶ ταχέως συναθροίσας τῆς περιουσίας αὐτοῦ τὰ λείψανα, ἔφυγε τῶν Ἀθηνῶν.

Δ'.

Ἐπανέλθωμεν ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἑρμιόνην.

Εἴκοσιν ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Κλεῖτου, καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἡ τύχη εἶχε βοηθήσει τὸν Θεσπιν, καταστάντα πλουσιώ-

Ἀρχαίως δεῖπνον.

μων συμποσίων, ἐπὶ Σαρδαναπαλείου κλίνης, ἡ ἐστεφανωμένος με κισσὸν ἢ με ἄνθη, ἔβλεπε τὴν τροπίζαν του κεκαλυμμένην ἀπὸ τὰ δυσσευρώτερα φαγητά· τὰ πτηνὰ τοῦ φάσιος, αἱ δορκάδες τοῦ Μέλανος, καὶ αἱ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις πολυτιμότεραι καρίδες, ὁ χρύσοφρυς, ὁ ξιφίας, τῆς Κωπαίδος ὁ ἐγχελὺς, κεκαρυκευμένα μετὰ κυμίνου καὶ ὀρίγανου, μόλις τῷ ἐφαίνοντο ἄξια νὰ κατατεθῶσι τοῖς ξένοις του, μεθύουσι μετ' αὐτοῦ εἰς οἶκους τῆς Κορκύρας καὶ Λέσβου. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, ἀφ' οὗ διέτρεχε τὴν ὁδὸν τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ ἐντὸς Κεραμεικοῦ, ἐν ἄρματι συρομένῳ ὑπὸ τεσσάρων λευκῶν τῆς Σικυωνίας ἵππων, ἐπανάρχετο καὶ ἐπαίζεν, ἔστιν ὅτ' ἐπ' αἰσίοις, μαγὰς ποσότητος εἰς τοὺς κύβους καὶ ἀστραγάλους.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνόησε τὴν ἀνάγκην τῆς μεταβολῆς τῆς πολυτελείας του. Τὸ παίγνιον ἔπαυσε νὰ τῷ ᾔνε εὐνοῦν· οἱ πλαστοὶ αὐτοῦ φίλοι, λαβόντες

τατον μεταξὺ τῶν Ἑρμιονέων. Ἀλλ' ἡ ἀπουσία τοῦ φίλου του ἐνεχράχεν εἰς τὴν ψυχὴν του λύπης βαυτάτα ἔχνη, ἅτινα οὐδ' ἡ μεγαλητέρα εὐδαιμονία ἐδύνατο νὰ ἐξαλείψῃ.

Ἡ δὲ Κλεώνη μετεβλήθη, οὕτως εἰπεῖν, εἰς θρήνους καὶ δάκρυα· βεβαίως δ' ἤθελε παραφρονήσει, ἐὰν δὲν εἶχε τὸν ἀδελφὸν τῆς πλησίον τῆς.

Μίαν ρθινοπωρινὴν ἐσπέραν, ἐκάθηντο λαλοῦντες ἔξωθεν τῆς καλύβης των, καὶ ἡ ὁμιλία των περιεστράφη μετ' ὀλίγον εἰς τοῦ κοινού αὐτῶν φίλου τὴν ἀπουσίαν.

— Ἰδοὺ, εἶπεν ὁ Θεσπιν, φθινοπώρον εἶνε, εἴκοσιν ἔτη ὀλόκληρα ἀφ' οὗ ἐχωρίσθημεν.

— Οὐδέποτε, ἀντεῖπεν ἡ Κλεώνη, ἤλπιζον παρ' αὐτοῦ ἀπιστίαν τοσαύτην· πλὴν ἀρά γε ζῇ; τίς οἶδε, φεῖ! τοῦ ἀθλίου τὴν τύχην.

— Πρὸ πολλοῦ, ἀδελφὴ μου, ἀπεκρίθη ὁ Θεσπιν,

δεινοοῦμην, νὰ δράμω πρὸς ἀνέρες τῶν αὐτῶν· ἀλλ' ἐκωλύμην ἐνεκα σοῦ, φοβούμενος νὰ σ' ἀφήσω ἐν τῇ λύπῃ σου, μόνην καὶ ἀπαράμυθον.

— Ὡ! ὄχι, ἀδελφέ μου, ὕπαγε, ἀπεκρίθη ἡ Κλεώνη· βεβαίως ἡ ἐλπίς ὅτι ἴσως τὸν ἐπανιδῶ, θέλει μοι εἶσθαι παρήγορος ἄριστος.

Εὐθὺς λοιπὸν τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπὸ πρωῒας παρεσκευάσθη ὁ Θεσπιν, καὶ ἀποχαιρέτισας τὴν ἀδελφὴν του καὶ εὐχηθεὶς αὐτῇ καρτερίαν καὶ γενναϊότητα ἀνεχώρησε.

Φθας εἰς τὴν Αἰγίναν περὶ λύχνων ἀφὰς εἶχε πορευθῆ εἰς τινος Ἑρμιονέως, ξένου αὐτῷ, τὴν οἰκίαν νὰ διαγυκτερεύσῃ, ὅταν τὴν νύκτα ἠγέρθη θέλλα αἰφνιδία καὶ φοβερὰ. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἠκούσθησαν ἀπὸ τοῦ λιμένος φωναὶ αἰτούντων βοῆσαι, καὶ ἐπειδὴ πάντες ἐνόησαν ὅτι πλοῖον κινδυνεύει ἔτρεξαν πρὸς συνδρομὴν του.

Καὶ τῷ ὄντι ναὺς φορτηγὸς ἀπ' Ἀθηνῶν ἐρχομένη, κατεδυθίζετο ἤδη, εὐρεθείσα ἐν καίρῳ τῆς θυέλλης πλησίον, καὶ αἱ φωναὶ ἐκείναι, ἦσαν ἐσχάτης ἀπελπισίας φωναὶ, ἃς οἱ ναυαγῶντες ἐξέβαλλον σχεδὸν ὑπὸ τὰ κύματα.

Ἀμέσως, εἰς τὴν πρώτην τυχοῦσαν λέμβον, ἐρρίφθησαν ἀπὸ τῆς γῆς δύο τρεῖς οἱ θαρραλεώτεροι, ἐν αἷς καὶ ὁ φιλόανθρωπος Θεσπιν, καὶ παντὶ σθένει κωπυλατοῦντες, ἤγγισαν μετ' ὀλίγον τὴν κινδυνεύουσαν ναῦν, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ὕδωρ εἶχεν εἰσέλθει πανταχόθεν καὶ κατακλύσει τὰ πάντα.

Πλησιάσαντες λοιπὸν μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των οἱ ἐν τῇ λέμβῳ, κατῴρωσαν νὰ σώσωσι τοὺς δώδεκα ἐπιβάτας τῆς ὀλκάδος. Ταυτοχρόνως δ' ἐκείνη εἰς ὑφαλον προσαβράξασα ἐγένετο μετὰ δεινοῦ κρότου ὑποχείριος τῶν μαινομένων ὑδάτων, καὶ κατῆλθε ταχεῖα εἰς τὸν βυθόν.

Μετεβίβασαν τοὺς ναυαγούς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ, φαντασθῆτε τὴν ἐκπληξιν καὶ χαρὰν τοῦ Θεσπίου, ὅταν τὴν αὐγὴν ἀνεκάλυψε μετὰ τῶν φίλων τοῦ Κλεῖτου, ὅστις, αἰσχυρόμενος διὰ τὴν στάσιν του, προσεπῆλθε ν' ἀποφύγῃ τὰ βλέμματά του. Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Θεσπιν,

— Κλεῖτε, φίλε μου, ἔκραξε καὶ ἔπεσε παράφορος εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Μὴ μ' ἐγγίζης, Θεσπιν! ἀπεκρίθη ἐκεῖνος κλαίων. Πιστὸς σὺ εἰς τὴν φιλίαν, μέτριος εἰς τὰς ἐπιθυμίας σου, εἶσαι ἔτι ὁ ἀγαθὸς καὶ σώφρων Θεσπιν τῆς Ἑρμιόνης. Ἀλλ' ἐγὼ; ἡ λάμψις καὶ αἱ ἡδοκαὶ τῶν Ἀθηνῶν ἠμαύρωσαν τὴν νεότητά μου, διαφθείραντα τὴν καρδίαν μου, εὐρύαντα τὴν σφαῖραν τῶν ἀναγκῶν μου, χωρὶς ν' αὐξήσωσι τὴν εὐδαιμονίαν μου· δὲν ἤξευρον νὰ ἐκτιμῶσω οὔτε τὴν φιλίαν, οὔτε τὸν ἔρωτα, οὔτε τὴν τύχην, καὶ τοι τὰ ἐπλησίασα ὅλα!... Ἀλλὰ δὲν μ' ἐξέφυγον εἰσέτι· ὦ! ναί, Θεσπιν, κρύπτονται ἐν τῇ καρδίᾳ μου σπέρματα τῶν ἀρχαίων μου ἀρετῶν, ἅτινα, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν σου, ἐλπίζω νὰ βλαστήσωσι καὶ νὰ παραξέωσιν ἴσως καὶ καρπούς.

— Ἄφες τοὺς λόγους, ἀπεκρίθη ὁ μετριοφρων Θεσπιν· ἔλθε, μὴ χρονοτριβῶμεν, ἃς ἀναχωρήσωμεν δι'

Ἑρμιόνην, ὅπου ἀνυπομόνως μὰς περιμένει ἡ φίλη Κλεώνη.

Καὶ ἀμφοτέρωι τότε ὡς ἐξ ἐνὸς αἰσθήματος κινούμενοι, ἐδάκρυσαν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς δυστήνου.

Ἐπειδὴ δὲ μικρὰ ὀλκὰς ἀνεχώρει τὴν ἐπαύριον δι' Ἑρμιόνην, ἐπεβιβάσθησαν εἰς αὐτὴν, καὶ αἰσίως ἐπλευσαν τὸν ἥμισυν πλοῦν.

Τότε ὅμως, ἐν ᾧ ἔκαμπτον τὸ Σκύλλαιον ἀκρωτήριον, ἐναντίου ἀνέμου διαρκῆς καταιγὶς ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παλινδρομήσωσι, καὶ ἀντὶ νὰ ὑπάγωσιν εἰς Ἑρμιόνην, ἐπορεύθησαν εἰς τὴν νῆσον Κέων. Ἡ ὀλκὰς των εὐρῶσα ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς Κέων εἰς Ἄνδρον, ἀνεχώρησεν ἀμέσως, καὶ οἱ δύο φίλοι ἔμειναν ἐν Κέῳ ἐκόντες ἄκοντες, διότι, χειμῶνος ὄντος, οὐδὲν τῶν ἐγγχωρίων πλοίων ἐτόλμα νὰ ἀποπλεύσῃ. Εὐρόντες λοιπὸν μικρὸν τινα πόρον ζωῆς ἔμειναν ἐκεῖ μέχρις ἑαρος.

Τότε δὲ ἐμβάντες εἰς ἡμιολίαν, ἥτις ἔμελλε νὰ περάσῃ διὰ τῆς Ἑρμιόνης, ἀπέπλευσαν τῆς Κέων.

Ε'.

Ἐν τούτοις ἡ δυστυχὴς Κλεώνη, ἀφ' οὗ ὅλον τὸν χειμῶνα διήλθε παντοίους λύπης καὶ ἀνυπομονησίας βαθμούς, μόνη, ὡς προέβλεπεν ὁ Θεσπιν, καὶ ἀπαράμυθος, μίαν περὶ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος πρῶταν ἠγέρθη παράφρων.

Ἐπειδὴ δ' ἐκίνει τὸν οἶκτον πάντων αὐτῆς τῶν συμπολιτῶν, ὅλοι προσεπάθουν νὰ τὴν περιθάλψωσι καὶ νὰ τὴν ἀνακουφίσωσιν, ἀφ' οὗ δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν θεραπεύσωσιν ἐντελῶς. Ἀλλ' εἰς μάτην· αἱ συνεχεῖς αὐτῆς παραφοραὶ δὲν ἐλαττοῦντο, καὶ τὸ πρῶτον τῆς κατ' αὐτὰς κίνημα ἦτο νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα ὑπάγῃ πρὸς ἀναζήτησιν τῶν φίλων αὐτῆς. Τότε δὲ διέφευγον αὐτὴν, καὶ ἀσυνάρτητοι λέξεις.

— Ἐπικατάρτα, ἔλεγεν, αἱ Ἀθηναῖαι... ὁ ἄπιστος... μ' ἐθυσίασε, καὶ ἤδη... τὸν βλέπω κραιπαλοῦντα καὶ εἰς πότου κυλιόμενον... Κατάρτα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν του, κατάρτα... ὡς ἐλησμονήσεν ἐμὲ, ἃς τὸν λησμονήσωσιν αἱ νέαι του εὐνοῦμεναι, ἃς τὸν παρατήσωσιν οἱ φίλοι του, ὡς με παρατήσεν...

Καὶ ἔπειτα συνερχομένη ὀλίγον προσέθετεν.

— Ἀλλὰ τί μάτην τὸν καταρῶμαι; Θεοὶ οἵτινες καταλείψαντές με μὲ περιπαίζουσι, πῶς θὰ εἰσακούσωσι τὰς εὐχὰς μου;... ἀδύνατος φεῖ! ἀπρωστὰς, ἔρημος, κοινὸς γέλως, καὶ ὄνειδος τῶν ἀνθρώπων... Καὶ τὸ πάθος αὐτῆς διελύετο εἰς κρουνούς δακρύων.

Μίαν λοιπὸν τοιαύτην αὐγὴν, ἀναβάσα εἰς ὕψωμα, διέκρινεν εἰς τόξου βολὴν ἐρχόμενον πλοῖον, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ — ὅπου αἱ ἐλπίδες μου, καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, ἀνακράξασα, ἐρρίφη κατὰ τῆς ἀβύσσου.

Τὸ πλοῖον ἐκεῖνο ἦν τῷ ὄντι τὸ τῶν φίλων αὐτῆς καὶ ἐκεῖνοι διέκρινον τὴν φίλην των, χωρὶς ὅμως νὰ ἤξευρωσι τὴν κατάστασιν τῆς, οὐδὲ νὰ μαντεύσωσι τὸν σκοπὸν τῆς. Ἀλλὰ λοιπὸν τὴν εἶδαν εἰς τὸν πόντον ριφθεῖσαν, ὡς ἐξ ἐνὸς κινήματος ἐρρίφησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὡς ἰχθὺς κολυμβῶντες,

κατ' ὁρῶσαν νὰ φθίσωσιν εἰς τὸ μέρος, ὅπου αὐτὴ ἐπνίγη, καὶ νὰ τὴν ἐξάλωσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν . . .

Ἀλλὰ τὴν ἐξέβαλον πλέον νεκράν . . . Τότε δὲ μετὰ βραχέων σιγήν . . .

— Θυέστη, εἶπεν ὁ Κλεῖτος, δὲν δύναμαι νὰ ἐπιζήσω μετ' αὐτὴν, ἀφ' οὗ ὁ τάλας τὴν ἐθυσίσα . . .

Κ' ἐκαμην ἐν κίνημα πρὸς τὸν βυθόν . . .

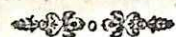
— Περίμενε, ἀπεκρίθη παράφορος ὁ Θυέστης, μὴν ἐλπίζης νὰ μείνω μόνος ἐπὶ τῆς γῆς . . . ὦ! ὦ! δὸς τὴν χεῖρά σου, καὶ ἀφ' οὗ ἀφήσωμεν πρῶτον τὴν Κλεώνην νὰ βυθισθῇ, ἄς τὴν ἀκολουθήσωμεν ἔπειτα καὶ ἡμεῖς.

Ἀμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον ἡσπασθήσαν τὴν Κλεώνην, καὶ τὴν ἐβύθισαν καὶ ἔπειτα σφίγγα-τες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, ἐβύθισθησαν ἀμφότεροι ταύτοχρῶς . . .

Πένθιμος ἡκούσθη φωνὴ ἀλκύνους καὶ θρηνηδῶς ἐμουρμούρισεν ὁ ἀφρός τῶν κυμάτων . . . Ἰδοὺ τὸ μόνον αὐτῶν ἐπιτάμιον . . .

Τὴν ἐπαύριον μιλῶντες οἱ ἱερμιοεῖς παρὰ τῶν ἐν τῇ ἡμιολίᾳ τὸν ὑποδρύχιον καὶ οἰκτρὸν θάνατον τῶν τριῶν φίλων, κατ' ὁρῶσαν δι' ἐπιδειξίου δύτου ν' ἀνισύρῳσι τὰ τρία τῶν πτώματα, καὶ καύσαντες αὐτὰ, ἐνεταφίαν τὴν κόνιν τῶν ἐξωθεν τῆς ἐρήμου καλὴ θῆς των.

Δ. Σ. Β.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ ἀσυγκρίτῳ πατρίδι τῶν λαμπρῶν ἐρειπίων, ὅπου τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἰκτίνου ἀπαντῶσι πανταχοῦ τὸν θαυμάζοντα ὀφθαλμὸν καὶ ἐπιβάλλουσι τὸν θαυμασμὸν καὶ ἀκούσιον, ὑπάρχουσι ἢ καὶ μέχρις ἄρτι ὑπῆρχον ταπεινὰ τινα καὶ ἀφηνῆ οἰκοδομήματα, ἐξ ἄλλων προερχόμενα χρόνων, ἄλλην τάξιν ἰδεῶν διεγείροντα, ἄλλας τύχας ἀναπολύντα, μετριοφρόνως δὲ κίπτοντα ὑπὸ τὰς ὑψηλὰς περιεγεγομένους οἰκίας, ἀλλ' οὐδ' εὐρυθυμίας οὐδὲ κάλλους στερούμενα, καὶ ἄζια καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν στολὴν τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθιδίου νὰ ἐκκύσωσι τοῦ φιλοκάλου τὴν προσοχὴν. Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα εἰσι μικρὰ καὶ χριστιανικὰ ἐκκλησίαι, ἀνεγερθεῖσαι ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καθ' ὁμοίωμορον σχέδιον, καὶ, ὡς ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Περὶ τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὰς οὐδὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ὑπάρχει ὅμως παράδοσις τις ἣν, καὶ τοὶ ἀδέσποτον, κρίνομεν ὅμως καλὸν νὰ διατηρήσωμεν, ὅπως αὐτὴ καὶ ἐπιζήσῃ τοῖς ὁσημέρῃ καταστρεφόμενοις κομφοῖς τούτοις ἐκκλησιδίοις.

Περὶ τὰ 400 μετὰ Χριστὸν ἔζη καὶ ἤκμαζεν ἐν Ἀθήναις Λέων τις ἡ Λεόντιος ἢ καὶ κατ' ἄλλους Ἡράκλειτος, Ἑλληγ, δηλαδὴ εἰδωλολάτρης, φιλόσοφος λεγόμενος, διότι τότε ἡ φιλοσοφία, οἷα ἦτον ἡ φιλοσοφία τότε, ἦτον εὐαπόκτητον χοῦμα καὶ πρόχειρον. Ὁ Λέων οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ κακῶς ἀνατετραμμένος, ἄσωτος καὶ πλεονέκτης ἔσως ὁ πλοῦτός του ἀπε-

τέλει τὸ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς φιλοσοφίας του. Ἐχε δὲ καὶ δύο υἱούς, Οὐαλέριον καὶ Ἀέτιον, ἀλλὰ καὶ μίαν θυγατέρα, Ἀθηναίδα καλουμένην, ὠραιότατην δὲ χαριστάτην καὶ εὐφροσύνην, καὶ ἥτις ἐκόσμησε τὰ φυσικὰ προτερήματα ταῦτα, προσθεῖσα καὶ μέγα μέρος τῆς πατρικῆς σοφίας, καὶ πιθανώτατα τὸ καλλίτερον μέρος. Ἡ Ἀθηναῖς λοιπὸν, τοιαύτη οὖσα, εὐγενής, ὠραία, πεπαιδευμένη, καὶ πρὸ πάντων πλουσία, ἐνοεῖται ὅτι ἦτον γύμνη ἐπιζήτητος τοῖς τότε κομφοῖς τῶν Ἀθηναίων ἐμακαρίζετο δ' ὁ πατὴρ ὁ ἔχων τοιαύτην κόρην.

Ἀλλ' ὁ Λέων ἀπέθανε, καὶ πρὸς κοινὴν ἐκπληξιν ὅλων τῶν συμπολιτῶν του, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Ἀθηναίδος προσέτι, κατέλειπεν ὅλην τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς κακοήθεις υἱούς του, εἰς δὲ τὴν κόρην του οὐδὲν πλὴν ἑκατὸν χρυσῶν, οὓς καὶ αὐτοὺς τῇ ἔρπασαν οἱ ἀδελφοὶ τῆς. Καὶ οἱ μὲν δύσπιστοι τῶν Ἀθηναίων τότε κακῶς ἔλεγον τοῦ ἀποθανόντος, διὰ τὴν τοιαύτην τῶν ἀδικιῶν οἱ δὲ εἰδικανέστεροι ἤξευρον ὅτι ὁ Λέων, καθ' ὃ φιλόσοφος, ἦτον μάργος, καθ' ὃ δὲ μάργος, ἐγνώριζεν ὅτι ἡ κόρη του εἶχε χρυσὸν ἀνάγκην, καὶ ἄλλοι ἐφρόνουν ὅτι ἡ κληρονομία τοῦ κάλλους, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας ἦν τῇ κατέλειπεν, ἦν πολυτιμότερα παντὸς ὕλικου πλούτου. Ἀλλὰ τῆς ιδέας ταύτης ἐντελῶς δὲν ἦτον ἡ πρὸς μητρὸς θεία τῆς νέας. ἥτις παιδιόθεν ὀργανευθεῖσα τὴν εἶχε ἀναλάβει καὶ ἀναθρέψει. Μάτην δὲ διευθυνθεῖσα πρὸς τὰς τότε ἐν Ἀθήναις ἀρχάς, καὶ οὐδὲν κατορθούσα, διότι οὔτε ὁ ἀρχαῖος Ἀρσείος πάγος ἤκμαζε πλέον, οὔτε οἱ ἀρχαῖοι περὶ ἐπικλήρων ἔσχον νόμοι, ἀπεφάσισε, καὶ παραλαβούσα τὴν ἀνεψίαν αὐτῆς, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, συμπάθειαν καὶ δικαιοσύνην παρ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξαιτησομένη.

Δὲν ἀπῆλθε δὲ ἀνευ τινὸς ἐνδυσήμου. Εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀναβῆ Ἡεροδόσιος ὁ Νεώτερος, παρ' αὐτῷ δὲ μετὰ εὐχῆς, καθ' ὃ μετ' αὐτοῦ συνανατραφεῖς, ὁμηλῆς τις τοῦ αὐτοκράτορος, Παυλῖνος καλούμενος, ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Βυζαντίου οἰκογενειῶν, καὶ τὸ γένος ἔλκων ἐξ οἴκου συγκλητικοῦ, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ νεανίας λαμπρὸς, ὠραίος, πλούσιος, πάσης παιδείας ἐγκρατής, καὶ τῶν πεπαιδευμένων φίλος ἐνθέρμος καὶ προστάτης. Φαίνεται δὲ καὶ ὅτι εἶχε μαθητεύσει παρὰ τῷ Λέοντι, διότι, δικαιώματι τοιαύτης τινὸς σχέσεως, θεία καὶ ἀνεψία κατέλειπεν παρὰ τῷ Παυλίνῳ. Εὐγλωττος ἦτον ἡ θεία, καὶ πειστικώτατοι οἱ λόγοι αὐτῆς, ἀλλὰ πολὺ εὐγλωττοτέρα καὶ πειστικώτερα ἡ καλλονὴ τῆς ἀνεψίας, ὥστε ὁ Παυλῖνος, οὐδαμῶς πλέον διστάζων περὶ τῶν δικαίων τῆς ἀνεψίας, τὴν αὐτῶν ὑπεράσπισιν, καὶ ὁμίλησε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τὴν ἀντὶ τοῦ αὐτοκράτορος διοικούσαν τότε τὸν θρόνον ἀδελφὴν αὐτοῦ, τὴν ἑμφορὰν Πουλχερίαν. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁμίλησε μετὰ περισσοτέρου ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῶν χαρίτων τῆς Ἀθηναίδος ἢ περὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς, διότι ἦτε Πουλχερία καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεθύμησαν νὰ ἰδῶσι τὴν νέαν πρόσφυγα. Αἰδήμων καὶ συνεσταλμένη πρέσβη ἡ νεανίς εἰς τοὺς σεβαστοὺς αὐτῆς προστάτας, εἰς οὓς

δὲν ἐτόλμα νὰ ἀναβλέψῃ, καὶ ἦτε θεία τῆς καὶ ὁ Παυλῖνος, ἐξέθηκται τὰς εὐλόγους τῆς ἀπαιτήσεις ἢ δ' εὐμένεια τῆς ἣν ἐλαχεν ὑποδοχῆς, τὴν ἐπῆλπισαν περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ὥστε μετὰ δύο ἡμέρας, ὅταν ὁ Παυλῖνος, ἀπὸ τοῦ παλατίου, ἐπανερχόμενος προσῆλθε πρὸς τὰς δύο γυναῖκες, μετὰ χαρῆς ἐδραμοπρὸς αὐτὸν ἐρωτῶσαι ἂν ταῖς φέρῃ τὴν ἀγγελίαν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τὰς ἐδικαίωσεν, ἀποδοὺς εἰς τὴν Ἀθηναίδα τὸ τρίτον τῆς πατρικῆς οὐσίας.

Ἀλλ' ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξὶς τῶν δτε, ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ, ὁ Παυλῖνος, ἔκλινε γόνυ ἐμπρὸς τῆς νεανίδος, προσεκύνησεν αὐτὴν καὶ λαβὼν ἐρίλησε τὴν χεῖρά τῆς μετὰ σεβασμοῦ, ὃ ἀνεμίγνυτο καὶ τοὶ ἀδελφικῆς τρυφερότητος αἰσθημα. Συγχρόνως δ' εὐρεῖται ἡ νεώχθησαν αἱ θυραὶ, καὶ οἱ μεγιστῶνες τοῦ αὐτοκράτορος, τὴν ἐπίσημον αὐτῶν ἐνδεδυμένον στολὴν, εἰσελθόντες ἐν παρατάξει, προσεφώνησαν τὴν Ἀθηναίδα αὐτοκρατορίσαν!

Τῷ ὄντι ὁ Θεοδόσιος, ἀφ' ἧς στιγμῆς εἶδε τὴν Ἀθηναίδα, ἐτρώθη ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς, καὶ αὐτὸς ὁ εἰς πάσας τὰς ὑποθέσεις του ἀδράνῃς καὶ βραδύς, εἰς αὐτὴν μόνην ἐδείξεν ἀπαρδειγμάτιστον δραστηριότητα, ἄμχ ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ τὴν νέαν Ἀθηναίδα. Εἰς τοῦτο δὲ ὁ φίλος του οὐ μόνον δὲν τὸν ἀπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ θερμῶς συνέπραξε, καὶ ἡ συνετὴ Πουλχερία εὐκόλως συγκατετέθη, σκεφθεῖσα, ὅτι ἐπὶ χαρακτήρος ἀσθενοῦς ὡς ἦν ὁ τοῦ αὐτοκράτορος, προτιμότερα ἦν σύζυγος ἀφωσιωμένη, μετριοφρων, πεπαιδευμένη καὶ φρόνιμος, ἀπὸ ἡγεμονίδα τινα ἀέρωχον καὶ ἀπαιτητικὴν. ἥτις, κυριεύσασα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, θέλει τὸν διοικεῖ ἐπὶ κακῷ καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀπικρατείας.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ λοιπὸν συνοδεία ὠδήγησε τὴν Ἀθηναίδα ἐν πομπῇ εἰς τὸ παλάτιον, ὅπου ἡ μὲν Πουλχερία τῷ ἡνέωξε μητρικὰς ἀγκάλας, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, νυμφευθεὶς αὐτὴν, τὴν ἀνεβίβασεν εἰς τὸν θρόνον. Ἀλλὰ τῆς τελετῆς ταύτης προηγήθη ἄλλη, κατ' αἰτήσιν αὐτῆς τῆς νέας αὐτοκρατορίσεως. Αἱ μελέται τῆς τὴν εἶχον πείσει περὶ τοῦ σαβοῦ τοῦ προπατορικοῦ τοῦ ὀρθοκράτους, καὶ τῇ ἀποκαλύψει τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας. Πρὸ τοῦ γάρου λοιπὸν ἐδέχθη τὸ σωτήριον βάπτισμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα Εὐδοκία.

Ἐκ χαρακτήρος εὐεργετικῆς, γλυκεῖας, φιλομαθῆς, κατέλειπε τὸν οἶκον τῶν δημοσίων πραγμάτων εἰς τὰς ἀνδρικοτέρας χεῖρας τῆς ἀνδραδέλφης τῆς, αὐτὴ δὲ περιωρίζετο εἰς ἀσκήσιν ταπεινοτέρων ἀρετῶν, εἰς ἀγαθοεργίας, καὶ εἰς τὰ γράμματα. Μεταξὺ ἄλλων εἰς αὐτὴν ἀποδίδοντα τὰ Ὀμηροκεντρά, ποίημα ἐκ τεμαχίων Ὀμηρικῶν στίχων συγκείμενον, εἰς οὗ τὴν ἀντάξιν ἀναμφιβόλως τὴν ἐδόθη καὶ ὁ Παυλῖνος, ὡς τὴν ἐβύθη βεβαίως καὶ εἰς τὰς ἀγαθοεργίας τῆς. Πολλάκις, λέγει εἰς τῶν ἐπισημοτέρων συγγραφέων τοῦ ἔθνους μας (1), δι' αὐτοῦ διένεμα τὰς χάριτάς τῆς εἰς ἐνδεεῖς καὶ ἡπορημένους, γνωρίζουσα ἐκ πείρας πόσον δυσπρόσιτος εἶναι εἰς τὴν συν-

εσταλμένην ἐνδεῖαν ἢ βαθεῖαν τοῦ θρόνου. Ἡόσοι τῶν δυστυχῶν δὲν ἠυλόγησαν τὸ ὄνομα τῆς Εὐδοκίας καὶ τοῦ Θεοδοίου, μεσιτεύοντος τοῦ Παυλίνου! Ἡόσοι τῶν Μουσῶν θιασώτας δὲν ἐνεψύχωσαν αἱ εὐεργεσίαι τῆς θυγατρὸς τοῦ Λεοντίου διὰ χεῖρὸς τοῦ Παυλίνου!

Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐλάτρευε τὴν Εὐδοκίαν ὑπὲρ πάντα τοῦτον μετοχρυσίσθη ἡ Πουλχερία ὡς ὄργανον ὅπως ἐξυπνίσῃ τὸν ἀδρανῆ ἀδελφόν τῆς ἀπὸ τὸν λήθαργον, καὶ τὸν διδάξῃ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ὑπογράψῃ ἀνεξετάστως ὅσα τῷ παρουσιάζοντο, ὡς ἐξ ἀκνηρίας συντίθιζεν. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τῷ ἔσπερε νὰ ἐγκρίνῃ μίαν διαταγὴν, καὶ ὁ Θεοδόσιος, χωρὶς καὶ νὰ θέλῃ ν' ἀκούσῃ τὸ περιεχόμενόν τῆς, χασμώμενος τὴν ὑπέγραψεν. Ἀλλὰ τότε ἡ ἀδελφὴ του ἐπιμένονσα τὸν ἡνάγκασε νὰ τὴν ἀναγνώσῃ. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη ὅταν ἀνέγνω ὅτι αὐτὸς ὁ ἑλῶν θεοῦ αὐτοκράτωρ κατὰ ἐπὶ εἰς τὸν δαίνα ὡς δούλην τὴν γυναῖκά του Εὐδοκίαν διὰ τόσα ὑπέρπυρα! Ὁ αὐτοκράτωρ ἡσθάνθη φοβίαν εἰς ὅλον τὸ σῶμά του, ἔσχισε τὴν αὐθάδη διαταγὴν, καὶ ἔκτοτε ὡς καὶ ἐσυλλάβιζε πᾶν ἔγγραφο τὸ ὅποιον τῷ παρουσιάζετο, ὑποπτεύων μὴ ὑπ' αὐτὸ ἐκρύπτετο τις σκορπίος κατὰ τοῦ ἐρωτός του πρὸς τὴν αὐτοκρατορίσαν.

Ἀλλ' ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Θεοφανίων, ἐνῷ ὁ Θεοδόσιος ἀπῆρχετο εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν, ἀπαντήσας αὐτῷ ἀνθρωπὸς τις τοῦ ὄχλου, ἐξ Ἀσίας προερχόμενος, τῷ ἐπρόσφερεν ἐν μῆλον, σπανιωτάτου μεγέθους καὶ κάλλους· ὁ δ' αὐτοκράτωρ, τὸ δῶρον δεχθεὶς εὐμενῶς, εἰς αὐτὸν μὲν ἔδωκε χρυσὰ ἑκατὸν, τὸ δὲ μῆλον ἔπεμψεν δι' ἐνὸς τῶν ὁπαδῶν του εἰς τὴν Εὐδοκίαν. Τῷ ὄντι δὲ ἦτον καρπὸς σπανιωτάτος, καὶ ἡ Εὐδοκία λυπηθεῖσα νὰ τὸν φέγῃ ἀφ' οὗ τὸν ἐθαύμασεν, τὸν ἐπεμψεν ὡς μικρὸν δαῖγμα φιλοφροσύνης εἰς τὸν φίλον καὶ συνεργάτην τῆς, τὸν Παυλῖνον. Οὗτος δὲ, νομίσας τὸ μῆλον ἐξάσιον, καὶ φρονῶν, καθ' ὅσα ἐγνώριζε τοῦ χαρακτήρος τοῦ Βασιλέως, ὅτι ἤθελε τὸν εὐχαριστῆσαι πολὺ, ἔπευσε νὰ τῷ πέμψῃ αὐτό.

Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξὶς τοῦ Θεοδοίου ὅταν ἐλαβεν ἐκ νέου τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο δῶρον, ἀλλὰ καὶ τι περισσώτερον ἀπὸ ἐκπληξίν. Τόσον ὀλίγον λοιπὸν ἡ Εὐδοκία ἐφρόντιζε περὶ τῶν δῶρων του! Τοῦτο ἔλεγε καὶ ἑαυτὸν, διότι ἦτον ὅπως οὐδὲν μικρολόγος, καὶ τοῦτο πιθανῶς τῷ ἔλεγον καὶ τινες τῶν αὐλικῶν του, διότι οἱ αὐλικοὶ ἀγαπῶν ν' ἀλιεῦσιν εἰς θολὰ ὕδατα καὶ εἰς σκάνδαλα. Ἀπῆλθε λοιπὸν πρὸς τὴν αὐτοκρατορίσαν, κρύψας τὸ μῆλον εἰς τὸν κόλπον του, ἐπὶ σκοπῷ νὰ παραπονέθῃ, διότι περιεφρονῆθη τὸ δῶρόν του ὑπ' αὐτῆς.

— Σήμερον τὸ πρῶτον ἐπέμψα ἐν μῆλον, φιλήτη, τῇ εἶπε πονηρῶς ἐννοῶν δὲν πᾶν ἂν τὸ ἐλάβες.

— Ὁ μάλιστα, εἶπεν ἡ Εὐδοκία. Καὶ τί λαμπρὸν μῆλον! Ὅμοιον του δὲν εἶδα εἰς τὴν ζωὴν μου, οὔτε εἰς τοὺς κήπους τῆς Ἀφροδίτης ἢ τῶν Ἀγγέλων εἰς τὴν πατρίδα μου, οὔτε εἰς τὸν καλλι-

(1) Σκαρλάτος Βυζαντινός. Κωνσταντινούπολις Α'. Σ. 609.

— Τῷ ὄντι μέγιστον εἶναι, εἶπεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ποῦ τὸ ἔχεις νὰ τὸ μετρήσωμεν;

— Δὲν τὸ ἔχω πλέον... τὸ ἔφαγα, ἀπεκρίθη διατάζουσα ἡ Εὐδοκία.

— Ἀ! τῷ ὄντι τὸ ἔφαγες! ἠρώτησε πάλιν ὁ Θεοδόσιος, προσηλών εἰς αὐτὴν τὸ βλέμμα.

— Τὸ ἔφαγα, μάλιστα, ἀπεκρίθη μετὰ φωνῆς τόσῳ μᾶλλον διαταζούσης, ὅτῳ θετικώτεροι ἦσαν οἱ λόγοι της. Αἱ δὲ παραιαί της ἐρλογίσθησαν ἐρυθραί, διότι, ἀπαξ ὀλισθήσασα εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ψεύδους, δὲν ἐτόλμα, δὲν ἤθελε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Τὸ ἔφαγα, ἐπανελάβε, καὶ τί γλυκὺ ἦτον! πόσον ἐξαιρετικὸν εἶχε γεῦσιν! πῶς λυποῦμαι, ὅτι δὲν σ' ἐφίλαξα ἐν μέρῳ νὰ τὸ δοκίμῃς.

Ἀλλὰ τοῦ αὐτοκράτορος αἱ ὀφρὺς συνεστάλησαν. Νὰ χάρισῃ τῷ μῆλόν του, ἀπεδείκνυν ὅπως οὐκ ἀδιαφορίαν, πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ νὰ τὴν ἀνῆται, καὶ ἐπιμόνως, τοῦτο ἄλλην τῷ ἐνέβαλλε, φοβερὰν ὑποψίαν εἰς τὴν καρδίαν. Καὶ νὰ ἐρυθρίῃ! καὶ νὰ ὑποτραυλιζή! Καὶ πρὸς ποῖον ἐπεμψε τὸ μῆλον; Πρὸς τὸν ὠκεῖον, πρὸς τὸν εὐχριν νεανίαν, παρ' ὃ κατώκησεν ἅμα ἐλθούσα ἐξ Ἀθηνῶν, ὅστις τὴν ἐσύστησεν τὸσον ἐνθέρμως, μεθ' οὗ ἤδη διήρχετο τὰς ἡμέρας συνεργαζομένη καὶ συσπουδάζουσα. Ὅλα ταῦτα ἦσαν τεκμήρια φοβερὰ, ὅλα ταῦτα τρικυμῖαν διήγειρον ἐντὸς τῆς καρδίας του. Ἀλλὰ κατέστειλε τὴν ὀργὴν του μέχρι οὗ πεισθῇ περὶ τῶν ὑπονομιῶν του.

— Ἀλλὰ, τῇ εἶπεν, εἶσαι βεβαία ὅτι τὸ ἔφαγες; Μὴ ἀπατῶσαι, μὴ ἔφαγες ἄλλο κἀνὲν καὶ ἐληγμένον; φοβοῦμαι ὅτι δὲν λέγεις ἀλήθειαν.

— Μὴ τὴν ζῶν τὸν αὐτοκράτορα, τὸ ἔφαγα, ἀνέκραξεν ἡ Εὐδοκία, ἔχουσα τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ παρασυρμένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ψεύδους.

— Γυνὴ ἀπίστε καὶ ἐπίορκε! ἀνέκραξεν ὁ Θεοδόσιος, οὗ ὁ θυμὸς τόσῳ βιαιότερος ἐξεβράχη, ὅσῳ μᾶλλον εἶχε καταστείλει αὐτόν, καὶ ὅτῳ εὐκολώτερον ὁ ἀσθενὴς χαρακτὴρ του ἐνέδιδεν εἰς τὰ στιγμιῖά του πάθη. Γυνὴ ἀχάριστα! Εἰς τὴν ζῶν μου ὀμνύεις, εἰς τὴν ζῶν ἐμοῦ ὅστις ἐκ τοῦ μηδενὸς σὲ ἀνεβίβασε εἰς αὐτοκράτορα θρόνον. Δὲν τὸ ἔφαγες, γυνὴ ἀκόλαστα, ἀλλὰ τὸ ἐπεμψες εἰς τὸν ἀχρεῖον ἐραστὴν σου, ὅστις μετὰ σοῦ με προδίδει. Θέλω τὸν ἐνώσει μετὰ σοῦ εἰς τὴν ἀγχόνην καὶ εἰς τὸν τάφον. Δὲν τὸ ἔφαγες, διότι ἰδοὺ αὐτό!

Καὶ λαβὼν τὸ μῆλον ἀπὸ τὸν κόλπον του, τῇ τὸ ἔρριψεν εἰς τὸ πρόσωπον.

Καταβληθεῖσα ὑπὸ τῆς αἰσχύνῃς ὅτι τοιαῦτα ὕβρις τῇ ἐγένετο ἐνώπιον ὄλων τῶν αὐλικῶν, ὅτι τοιαῦτα ὑποβίβει κατ' αὐτῆς ἐπροφάνθησαν, ἡ Εὐδοκία, χωρὶς λέξιν νὰ ἐκφωνήσῃ, χωρὶς δάκρυ νὰ χύσῃ, ἐπεσεν ὡς νεκρὰ κατὰ γῆς καὶ ἐλειποθύμησε.

— Σύρατέ τὴν μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἀνέκραξεν ὁ Θεοδόσιος, εἰς τὴν φυλακὴν! Καὶ ὁ δῆμιος νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν καταδίκην της.

Ἐκείθεν δ' ἐμμανὴς καὶ αἵμα διψῶν, ἐπῆλθε πρὸς τὴν ἀδελφὴν του, καὶ κραυγάζων ἐζήτει τὸν θάνατον τῶν ἐνόχων, διότι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πάθους

του ἠσθάνετο τὴν ἀδυναμίαν του, ὅτι οὐδὲν ἐτόλμα νὰ πράξῃ χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τῆς Πουλχερίας.

Ἡ ἀδελφὴ του ἐπροσπάθει νὰ τὸν παύσῃ, ἀλλὰ ματαιῶς· καὶ ὅσῳ μᾶλλον τῷ ἔλεγεν, ὅτι ἐκ τοσούτου μικρῆς ἀφορμῆς δὲν ἔπρεπε τοιούτην νὰ συλλάβῃ ἡπαίσιον ὑποψίαν, ἀντὶ νὰ τὸν ἐξημερώσῃ, ἐτι μᾶλλον τὸν ἐβλεπεν ἐξαπτόμενον διὰ τοῦτο ἐσκέφθη ὅτι τὸ μᾶλλον κατεπεῖγον ἦν νὰ σώσῃ τὰ ἀπειλούμενα θύματα.

Ἡθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ τῷ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν τὸ ἐγκλήμα τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Παυλῖνον, ἀνδρὰ τοσαύτην πάντῃς δεικνύοντα ἀφοσίωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα· ὅτι καὶ πρὶν τὸν θυσίασθαι ἦτον εὐλογον νὰ τὸν ἀκούσῃ, καὶ νὰ ἐρευνήσῃ τὰς περιστάσεις. Ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ Θεοδόσιος ἤθελε τὸ αἵμα του, καὶ πάντῃς στιγμῆς ἀναβολὴ ἐξῆπτεν αὐτόν μέχρι λύσεως. Ὡστε ἡ Πουλχερία ἐφάνη ὅτι ἐνέδωκεν, ἀλλ' ἂν οὐ δι' ἐνὸς τῶν ὑψηλῶν του τῷ ἐμνήνυσε: Συκοφαντεῖσθαι, κινδυνεύεις, σῶθι. Ὁ δὲ Παυλῖνος ἐνόησεν ὅτι, ἂν σπουδαιότατα δὲν ἦτον ἡ περίστασις, ἡ Πουλχερία δὲν θὰ τῷ ἐμνήνυε τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰ καὶ ἀγνοῶν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ὑπήκουσεν ὅμως ἀνευ ἐλαχίστης ἀναβολῆς, ὥστε ὅταν ἦλθεν ὁ σταλὴς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος δῆμιος, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν συλλάβῃ, διότι εἶχε καταφύγει εἰς μίαν τῶν παρακειμένων τῇ οἰκίᾳ του ἐκκλησιῶν, καὶ ἐκάθητο παρὰ τὴν τράπεζαν ὡς εἰς ἄστυον.

Περὶ δὲ τῆς Εὐδοκίας ἐδίδασκε τὸν ἀδελφόν της ἡ Πουλχερία, ὅτι ὁ θάνατος αὐτῆς θὰ ἦτον στυγερὰ καὶ ἀπαρδειγμάτιστος καταδίκη, ἥτις ἤθελε μολύνει τὸν θρόνον, καὶ προστρίψει εἰς αὐτόν ἀνεξίτηλον ὀνειδος δι' ὅλης του τῆς ζωῆς.

— Ἀφες τὴν, τῷ ἔλεγε νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, μέχρι οὗ πρὸς τὴν θύμῳ σου, μέχρι οὗ, ἡρεμώτερος καὶ ἥττον τεθορυβημένος, νὰ δυνήθῃς νὰ κρίνῃς τὴν διαγωγὴν της, καὶ τότε εἰμὲν τὴν εὐρὴς ἀληθῶς ἐνοχον νὰ τὴν τιμωρήσῃς; εἶδε ἀθῶαν, νὰ τὴν ἀνακαλέσῃς πάλιν ἐντίμως πλησίον σου.

— Ἀδελφὴ! θέλεις βίαν νὰ μ' ἐπιβάλλῃς! ἀνεφώνησεν ὁ Θεοδόσιος ὡς παράφρων. Δὲν εἰμαι ἐγὼ ὅστις διατάττω; Τί; παιδίον μὲ νομίζετε διὰ νὰ μ' ἐπιβάλλετε τὴν θέλησιν, σεις; Ἐστῶ, ὑπάγετε, εἰπέτε τὴν Εὐδοκίαν, ἀμέσως ταύτην τὴν στιγμὴν νὰ φύγῃ, καὶ οὐαὶ εἰς αὐτὴν ἂν ποτὲ πλέον φανῇ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου.

Ἡ Πουλχερία ἀμέσως ἐνευσεν εἰς ἕνα τῶν αὐλικῶν, ὅστις ἐν τῷ ἅμα ἐξῆλθε, καὶ ἀπελθὼν ἐξετέλεσεν ἐν τῷ ἅμα τὴν διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, πρὶν ἐπέλθῃ εἰς αὐτὴν μεταμέλεια.

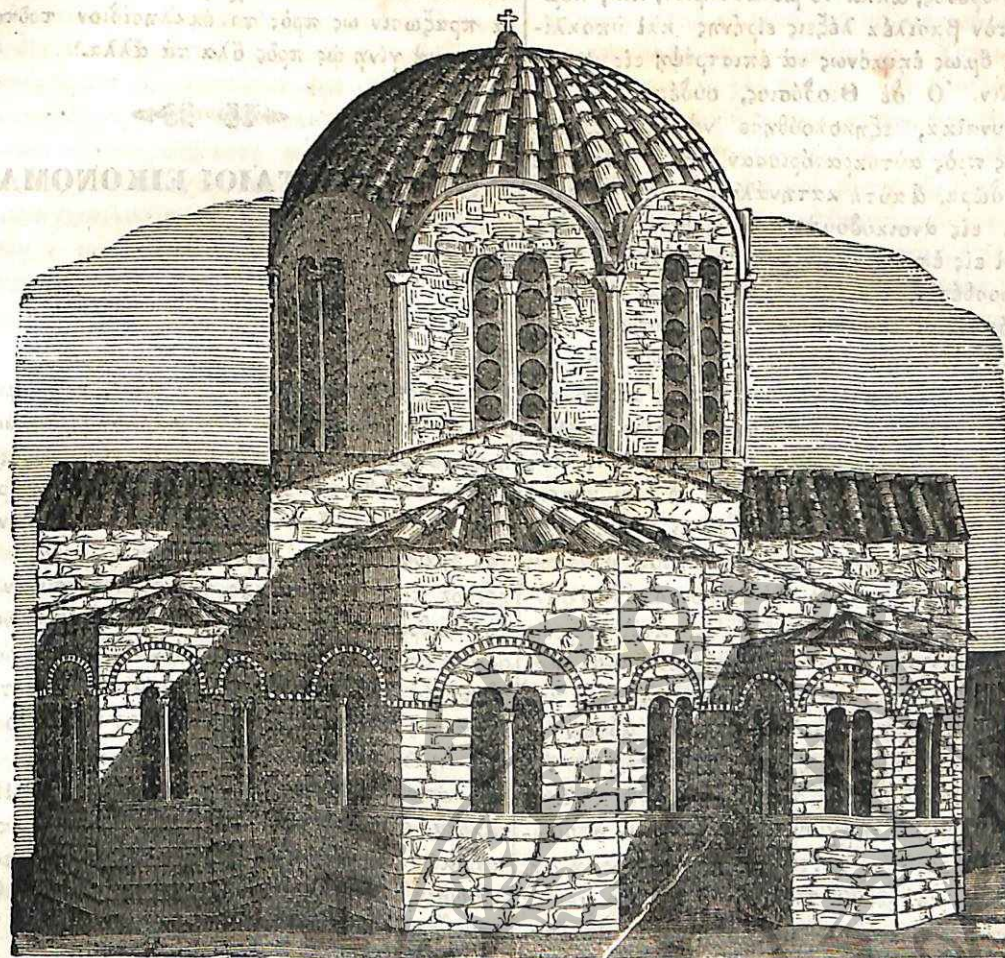
Ἀλλ' ἡ ἐξαψὶς αὕτη τοῦ θυμοῦ, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ἀσθενεῖς χαρακτῆρας, μετ' ὀλίγον ἐκόπασε παρὰ τῷ Θεοδόσιῳ, καὶ αὐτὴν διεδέχθη νάρκωσις, καὶ μελαγχολία σιωπηλή. Τὴν τρίτην ἀπ' ἐκείνης ἡμέραν, ἐνῷ ἐκάθητο μόνος, καὶ ἡ ψυχὴ του ἦν βεβημισμένη εἰς θλίψιν, καὶ δάκρυα ἔρρεον βραδέως ἐπὶ τῶν παρειῶν του, ἡ θύρα ἀνεώχθη, καὶ αἶφνης εἶδεν εἰσερχόμενον τὸν Παυλῖνον.

— Σὺ ἐμπρός μου! ἐκράξεν ὁ Θεοδόσιος, ἀντινα

χθεὶς μετ' ὀργῆς. Δὲν ἐφοβήθης νὰ ἐξέλθῃς τοῦ ἀστυλου σου; Ἀλλὰ τῷ ὄντι, ἐπρόσθεσε, πίπτων πάλιν ὡς ἀπνυθήμενος εἰς τὴν ἑδραν του, ἐνῷ ἐν δάκρυ ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· τῷ ὄντι, ἐμὲ τίς με φοβεῖται, τίς φροντίζει δι' ἐμὲ ἢ τίς μ' ἀγαπᾷ;

— Αὐτοκράτωρ, φίλτατε Θεοδόσιε, ἀνέκραξεν ὁ Παυλῖνος, ῥιπτόμενος κατὰ γῆς, καὶ ἐναγκαλιζόμενος τὰ γόνατά του. Μὴ τοῦτους τοὺς λόγους· μὴ τούτην τὴν ἀδίκην πρὸς σὲ αὐτόν καὶ πρὸς τοὺς ὑπηκόους σου. Ἀν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ζωῆς μου καὶ μόνῃς, δὲν θὰ τὴν ὑπερασπιζόμην, δὲν θὰ ἐφευγον εἰς ἄστυον· εἰς τὰς χεῖράς σου ἦτον. Ἀν ἡ φιλία σου δὲν μοὶ τὴν ἐσώζεν, θὰ ὑπέμενον τὸν θάνατον ἀγογγύ-

σὲ προέτρεψα νὰ τὴν νυμφευθῇς. Δὲν σοὶ ἀναπολῶ τὴν παιδιόθεν πρὸς σὲ ἀφοσίωσιν μου, δὲν σοὶ λέγω ὅτι ἐδικαιούμην εἰς κρίσιν ὀλιγώτερον κατεσκευασμένην παρὰ σοῦ. Ἀλλὰ σκέφθητι, ἂν ἡ σχέσις μου πρὸς τὴν Εὐδοκίαν ἦν παράνομος καὶ ὑπεύθυνος ὅσον τὴν ὑποπτεύεις, εἰς σὲ ἤθελον πέμψῃ τὸ δῶρον δ' ἐλάβον παρὰ τῆς αὐτοκρατορίας; Ἀν σὲ πείθουν οἱ λόγοι μου οὗτοι, ὅτι ὁ Παυλῖνος δὲν δύναται νὰ ἦναι πρὸς σὲ οἷον σὺ ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὸν ὑπέλαβες, τότε ἀπόσπασε τῆς καρδίας σου τὸν σκώληκα τῆς ζηλοτυπίας, ὅστις φθείρει τὴν εὐτυχίαν, καὶ μόνον ψυχῶν ἀγενῶν εἶναι ἄξιος, καὶ ἀπόδος τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν εἰς τὴν γυναῖκά σου, τὴν

Ναὸς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων ἐν Ἀθήναις.

στως. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς ἡσυχίας σου· πρόκειται περὶ τῆς τιμῆς τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις εἶναι καθαρωτέρα τοῦ ῥόδου, λευκοτέρα τῆς χιόνης, τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου. Δὲν ἐγνώρισας, δὲν ἐξετίμησας, Βασιλεῦ, τὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας της, καὶ ἔπρεπε τοιαύτη περίστασις νὰ σοὶ τὴν διαβάλλῃ; Δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ ἥτις, ὅσα φαινόμενα καὶ ἂν μάχωνται κατ' αὐτῆς, μένει πάντοτε ὑπονομιῶν ἀνωτέρα; δὲν εἶναι εὐγενεστέρα ἢ ἐμπιστοσύνη, καὶ τυφλὴ ἂν ἦ, τῶν ἀδίκων ὑποψιῶν; Ἐνθυμήθητι ποῖα σχέσις ἀδελφικὴ καὶ ἀδολος μὲ συνέδεσε μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας· ἐνθυμήθητι, ὅτι, τὴν εὐτυχίαν της καὶ τὴν εὐτυχίαν σου μόνον ἔχων ἐπιθυμίαν, ἐγὼ

εὐγενεστέραν τῶν γυναικῶν. Ἀν ὅμως διατηρῇς δυσπιστίαν, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκτὸς τοῦ ἀστυλου μου, διατάξω περὶ ἐμοῦ κατὰ τὴν ὀργὴν ἢ τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ παράνομον δὲν θέλεις ἀκούει ἀπὸ τὰ χεῖρά μου. Ἀλλ' ὁ Θεοδόσιος ἐγεγέρθη, τὸν ἐλάβεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ τὸν ἐκράτησεν ἐπὶ πολλὰς στιγμὰς σφιγκτά εἰς τὸ στήθος του, χωρὶς λέξιν νὰ δύναται νὰ προφέρῃ.

— Συγγνώμην, φίλτατε, εἶπε τέλος. Εἶσαι μεγαλόψυχος καὶ θέλεις μὲ συγχωρήσει. Πολλὰς πολὺ μοὶ συγχωρεῖς ἁμαρτήματα, συγχωρήσόν μοι καὶ τοῦτο τὸ μέγιστον πάντων. Ἀλλ' ἤμην τὸσον δυστυχής! Ἡ ἀγάπη τῆς Εὐδοκίας ἦτον ὁ παράδεισος

πατρός τοῦ Θεοφίλου. Ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐκείνου, ἐν ἔτει 827, Εὐρήμιος τις, τουρμάρχης ὢν κατὰ τὴν Σικελίαν, ἀγαπήσας μοναχὴν τινα, ἀπήγαγεν αὐτήν. Οἱ δ' ἀδελφοὶ τῆς νέας, ἐλθόντες πρὸς τὸν Μιχαήλ, διηγήθησαν τὴν συμφορὰν τὴν ὁποίαν ἐπαθον, καὶ ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν στρατηγὸν τῆς νήσου νὰ ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ, ἂν ἔχεται ἀληθές, νὰ ῥινοκοπήσῃ τὸν ἔνοχον, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου. Ὁ Εὐρήμιος, μαθὼν τὴν ἐκδοθεῖσαν κατ' αὐτοῦ διαταγὴν παραλαμβάνει τὸ ὑπ' αὐτοῦ τεταγμένον στρατιωτικὸν σῶμα καὶ τινες ἀλλοὺς τουρμάρχας, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν τύχην του, καὶ, καταφυγὼν πρὸς τοὺς ἐν Τύνιδι Ἀγλαδίτας (σελ. 65), ὑπεσέθη εἰς τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν νὰ τῷ καθυποτάξῃ πᾶσαν τὴν Σικελίαν καὶ νὰ τῷ δώσῃ φόρους πολλοὺς, ἐὰν ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἀναγνωρίσῃ τὸν φυγάδα, βασιλέα Ῥωμαίων καὶ παράσχῃ εἰς αὐτὸν βοήθειάν τινα, πρὸς ἀρπαγὴν τοῦ ἀξιώματος τούτου. Οἱ Ἀραβες ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν, καὶ, παρὰ πέναντες τὸν Εὐρήμιον μετὰ πλοίων ἑκατὸν, καὶ μυρίων πεζῶν, καὶ ἑπτακοσίων ἵππεων, καταβάλλουσι τὰ Βυζαντινὰ τῆς νήσου στρατεύματα καὶ κυριεύουσι πολλὰς αὐτῆς πόλεις. Μετ' ὀλίγον δολοφονεῖται ὁ προδότης Εὐρήμιος ἔξωθεν τῶν Συρακουσῶν, ὑπὸ δύο Ἑλλήνων, ἀλλ' οἱ Ἀραβες ἐξακολουθοῦσι τοὺς πρὸς κατὰκτησιν τῆς νήσου ἀγῶνας καὶ γίνονται τῶν κύριοι μεγάλου αὐτῆς μέρους, ὥστε ἐκτετε μόναι αἱ Συρακοῦσαι, μετὰ ἀξιολόγου τινὸς περιοχῆς, ἀντειχόν ἔτι εἰς τοὺς ἀλλοφίλους, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ, ἀπὸ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ὁρμώμενοι, δὲν ἔπαυον, ἐπὶ τε τοῦ Μιχαήλ καὶ τοῦ Θεοφίλου, ἀναχατίζοντες τὴν ὁρμὴν τῶν Ἀράβων καὶ ἐνίοτε ἀφαιροῦντες ἀπὸ αὐτῶν μέρος τῆς κατακτηθείσης χώρας. Ἐπὶ Μιχαήλ Β', τοῦ Θεοφίλου, ἡ ἄμυνα ἀπέβη ἀσθενεστέρα, καὶ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, ἐν ἔτει 880, διὰ τῆς ἀλώσεως τῶν Συρακουσῶν, ἀπώλεσαν οἱ Βυζαντινοὶ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν νήσον.

Ἀλλ' ὁ Θεόφιλος, καὶ περ δεινῶς ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων περισπώμενος, ἐπεχείρησε καὶ τῆς Σικελίας τὴν ἀνάκτησιν, κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος 815, καθ' ὃ συνέβη ὁ προεκτεθεὶς κατὰ τὴν Καππαδοκίαν ἀγὼν. Ἀνέβη δὲ τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας εἰς Ἀρμένιον τινα νέον ὥραιον τῷ εἶδει, καλούμενον Ἀλέξιον, ἐπικαλούμενον δὲ Μουσελέ. Οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι δὲν περιγράφουσι τὰ καθ' ἑκάστα τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου· φαίνεται ὁμως, ὅτι ἀπέβη λόγου ἄξιον, διότι ὁ Ἀλέξιος Μουσελέ ἐτιμήθη μεγάλως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν αὐλικῶν. Ἀλλ' ὁ Θεόφιλος ἐτιμήρησε τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων τούτων κατὰ τὸν συνήθη αὐτοῦ τρόπον, αὐξάνων δηλαδὴ τὴν πρὸς τὸν ἀδικούμενον εὐνοίαν· ἀνέδειξεν αὐτὸν πατρικίον, ἀνθύπατον, ἔπειτα δὲ καὶ μάγιστρον. Καὶ οὐδ' εἰς ταῦτα ἠρέσθη, ἀλλὰ, συζεύξας αὐτὸν μετὰ τῆς νεωτέρας αὐτοῦ θυγατρὸς Μαρίας, ἀνηγόρευσε αὐτὸν Καίσαρα, καὶ, ἐπειδὴ υἱὸν δὲν εἶχε, παρέσχεν οὕτως αὐτῷ τὴν πιθανότητα τῆς εἰς τὸν θρόνον διαδοχῆς. Μνηστὴρ ἐκορυφώθη ἡ ζηλοτυπία τῶν ἄλλων μεγι-

στάνων, οἵτινες, πάντα λίθον ἤδη κινήσαντες πρὸς ὀλεθρον τοῦ Ἀλεξίου, τοσοῦτον ἐντέχνως κατεσκευάσαν τὴν συκοφαντίαν αὐτῶν καὶ τοσαῦτα διεκωδύνισαν, περὶ τοῦ ὅτι ὁ νέος ἐκεῖνος ἐπιβουλεύεται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοφίλου καὶ ὅτι προσεχῶς πρόκειται τὸ ἄλφα νὰ κατακυριεύσῃ τὸ θῆτα, ὡς λέγει ἡ ἀνώνυμος χρονογραφία, ὥστε ὁ Θεόφιλος, καὶ τοι μὴ πειθόμενος, συνέλαβεν ὁμως ὑποοίας τινάς. Ὅθεν ἐθεώρησε φρόνιμον ν' ἀπομακρύνῃ ἐπὶ τινα χρόνον τὸν Μουσελέ, καὶ, διορίσας αὐτὸν στρατηγὸν καὶ δοῦκα τῆς Σικελίας, τὸν ἐπεμψεν αὐτὸς εἰς τὴν νήσον ἐκείνην, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀνάγκησιν ἡ τοῦλάχιστον νὰ διασώσῃ τὰ ἀνακτηθέντα ἐπ' ἐσχάτων. Ἀλλ' ἡ μοχθηρία τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλεξίου τὸν παρεκολούθησε καὶ εἰς ταύτην τὴν ἀποδημίαν, καὶ ἐπὶ πέντε ὅλα ἔτη, δὲν ἔπαυσε νέας χαλκεύουσα συκοφαντίας. Σικελιωταὶ τινες παραπεισθέντες ἤλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ, ὅτι ὁ Ἀλέξιος, ἐπαναλαμβάνων τὸ ἐπιχειρήμα τοῦ Εὐρημίου, συνεννοεῖται λάθρα μετὰ τῶν Σαρακηνῶν ἵνα σφετερισθῇ, τῇ ἐπικουρίᾳ αὐτῶν, τὴν ἀρχὴν. Κατὰ δυστυλίαν τοῦ Ἀλεξίου, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Μαρία ἀπέθνηκεν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐγέννησεν υἱόν, ὀνομασθέντα Μιχαήλ κατὰ τὸ τοῦ πάππου ὄνομα. Ὁ Θεόφιλος ἀπέδειξε μὲν τὴν ἀγάπην ἣν ἔτρεφε πρὸς τὴν θυγατέρα ἐκείνην, περιχυρῶν τὴν πολυτελεῖαν τὴν λάρνακα ἐν ἣ κατετέθη τὸ λείψανον αὐτῆς, καὶ, διὰ λελαξευμένων ἐπ' αὐτῇ ἱμῶν, δούς προνόμιον ἀσυλίας τοῖς ἐφ' οἷς δὴποτε ἐγκλήμασιν ἀνθρώποις ἀλοῦσι καὶ προσφυγοῦσιν ἐκεῖ· ἀλλ' ἀρ' ἑτέρου, ἐπειδὴ ἐρράγη οὕτω ὁ συγγενικὸς δεσμός, ὅστις συνῆπτεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἀλεξίου καὶ ἡ τοῦ υἱοῦ γέννησις, ἀφαιρέσασα ἐκ μέσου πάσας τὰς περὶ κληρονομίας τοῦ θρόνου ἐλπίδας τοῦ Ἀλεξίου, ὁμοιολήθεις ἀνεδείκνυε τὰς ἀπιδιδυμένας εἰς τοῦτον ἐπιβουλὰς, ὁ Θεόφιλος ἐξώκειλεν εἰς μίαν τῶν ὀλίγων ἀδίκων πράξεων ὅσαι κατεσπίλωσαν τὸ ῥαγδαῖον μὲν καὶ ὀξύ, ἀλλὰ τοσοῦτον ἄλλως διαυγὲς ῥεύμα τῆς ζωῆς του. Διότι, πέμψας εἰς Σικελίαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Θεόδωρον, τὸν ἐπιλεγόμενον Κρίθινον, προσεκάλεσε τὸν Ἀλέξιον νὰ ἐπανελθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑποσχεθεὶς αὐτῷ ἀσυλίαν, καὶ, εἰς ἀπόδειξιν τῶν λόγων, παραδούς τῷ ἀπεσταλμένῳ τὸ ἴδιον φυλακτόν. Ἀλλ' ἅμα πιστεύσαντος αὐτοῦ καὶ προσελθόντος, διέταξε νὰ μαστιγωθῇ ὡς ἀνάρτης καὶ νὰ φυλακισθῇ, ἐδήμευσε δὲ τὰ κτήματα αὐτοῦ. Οἱ χρονογράφοι προσθέτουσι καὶ ἄλλο τι δεινότερον βεβαιοῦσιν ὅτι, ἐπελθόντος μετ' ὀλίγον τοῦ βασιλέως εἰς Βλαχέρνας, ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις ἐδυσφόρει καὶ ἡσχαλλε διὰ τὴν παράβασιν ἐκείνην τῶν λόγων του, προλαβὼν ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, ἐνδεδυμένος τὴν ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ὅτε ὁ Θεόφιλος ἐπλησίασεν εἰς τὴν σωλῆαν, ὁ Θεόδωρος ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ « ἐντείνε καὶ κατευοδῶ καὶ βασιλευε· ἔνεκεν τίνος, ὦ βασιλεῦ; » ὁ δὲ βασιλεὺς, σεβασθεὶς τὴν παρισταμένην σύγκλητον, ἀπήντησεν, « ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης »· ὁ δὲ, « καὶ ποῖα δικαιοσύνη ἐν σοί, ὅτι δούς ἐνυπό-

γραφον λόγον Ἀλέξιος δι' ἐμοῦ οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον; » Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐξήγαγεν αὐτὸν βίαιως τοῦ θυσιαστηρίου καὶ πληγὰς ὄχι ὀλίγας ἐπιθείς, ἐξώρισεν. Τὸ διήγημα ὁμως φαίνεται ἀπίθανον ἀπὸ τῶν μετέπειτα ὑπὸ τῶν αὐτῶν χρονογράφων ἱστορουμένων. Διότι λέγουσιν, ὅτι, παραγενόμενος μετ' οὐ πολὺ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῦ Ἰωάννου Γραμματικοῦ, ὅστις ἦτο τότε πατριάρχης ἡδὴ, ἐλέγξαντος αὐτὸν, ὁ Θεόφιλος ἀνεκάλεσεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας τὸν ἀρχιεπίσκοπον μετὰ παρὰ κλήσεως· καὶ ἐπειδὴ ὁ Θεόδωρος ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἀνάξιον τῆς ἱερωσύνης δι' ἃ ἔπαθεν, ὁ βασιλεὺς διώρισεν αὐτὸν οἰκονόμον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· καὶ οὐδ' εἰς τοῦτο ἠρέσθη, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀλέξιον ἐκβάλων τῆς φυλακῆς, ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν περιουσίαν καὶ ἐν τιμῇ εἶχεν. Ὁ ἀνθρώπος αὐτός, ὅστις ἀπὸ εὐτελοῦς καταστάσεως εἶχε προαχθῇ εἰς τὸ τοῦ Καίσαρος καὶ τὸ τοῦ γαμβροῦ τοῦ αυτοκράτορος ὕπατον ἀξίωμα, ἔπειτα δὲ ἐρίφθη εἰς τὰ σκότῃ τῆς φυλακῆς, ἤδη, ἐπανελθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἀνείχετο αὐτὸν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴ δεχθῇ τὴν ἀστατον ἐκείνην εὐνοίαν τῆς τύχης διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοῦ λοιποῦ καὶ πᾶσαν καταδρομὴν. Ὅθεν, ἂν καὶ ὁ αυτοκράτωρ, συναισθανθεὶς τὴν ἀδικίαν τὴν ὁποίαν ἐπραξε, τὸν παρεκάλεσε θερμῶς νὰ μείνῃ εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἠνέωξεν εἰς αὐτὸν ἐκ νέου τὸν θησαυρὸν τῶν χαρίτων του, ὁ Ἀλέξιος ἀνεχώρησεν εἰς τὸ κατὰ τὴν Χρυσόπολιν βασιλικὸν μοναστήριον, τὸ ὁποῖον ἀφώρισεν αὐτῷ ὁ Θεόφιλος, προσθεὶς καὶ δύο ἑτέρα, τὸ τοῦ Βυρσέως καὶ τὸ κατὰ τὴν Ἐλαίαν. Βραδύτερον δὲ ἐκτίσεν οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου ἐκείνου καὶ ἴδιον μοναστήριον, ἐν ᾧ κατέλυσε τὸν βίον. Ἀδελφὸν δὲ εἶναι, ἐὰν υἱὸς αὐτοῦ ἢ συγγενὴς ἦτο ὁ ἄλλος ἐκεῖνος Ἀλέξιος Μουσελέ, ὅστις, Ἀρμένιος ὢν ἐπίσης τὸ γένος, ἐδοκίμασεν ἀλληλοδιαδόχως, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, τὴν λαμπροτέραν ἅμα καὶ πικροτέραν τύχην. Ἡ εὐλάβεια ἣν ἔδειξεν ὁ Θεόφιλος πρὸς τὸν πατριάρχην καθίστησιν ἀπίθανον τὴν ἀποδιδυμένην αὐτῷ ὡς πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Θεόδωρον ἀγριότητα· ἀλλ' ὁπωςδήποτε, ἡ παρὰ πάντων ὁμολογούμενη μετάνοια διὰ τὴν προσγενομένην εἰς τὸν Ἀλέξιον ἀδικίαν καὶ οἱ ἀγῶνες τοὺς ὁποίους κατέβαλεν ἵνα ἐπανορθώσῃ αὐτὴν μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ εὐγενὴς ἐκείνη ψυχὴ, ἂν καὶ ἐθολοῦτο ἐνίοτε ὑπὸ τῶν νεφῶν τῆς περιστοιχίζουσας αὐτὴν μοχθηρίας, τάχιστα ἀνελάμβανε τὴν φυσικὴν αὐτῆς λαμπρότητα.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Θεόφιλος ἠγωνίζετο εἰς τὰ πέρατα τῆς μικρᾶς Ἀσίας πρὸς τὸν Καλίφην τοῦ Βαγδατίου, ἀντεπάλαιε δὲ πρὸς τοὺς Ἀραβὰς τῆς Τύνιδος ἐν Σικελίᾳ, ἐφρόντιζε νὰ ἐξαφελῇ καὶ ἀπὸ βορρᾶ τὰ σύνορα τοῦ κράτους, τὰ ὅποια ἀδιαλείπτως ἐκινδύνευον ἀπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων καταρροῶν, ὅσους ἐξέχεον εἰς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην ἡ μέση Ἀσία. Οἱ Πετσενέγοι ἢ Πατσινάκιται, ἔθνος βάρβαρον καὶ ἀγνωστον μέχρι τότε, κατοικοῦν δὲ μετὰ τῶν ποταμῶν Ρᾶ (Βόλγα) καὶ Δάκιος (Δάιχ), πολλαπλασιασθέντες, ἤρχισαν νὰ φαίνωνται εἰς τὰς ἐχθρας τοῦ Τανάιτος καὶ

νὰ ἀπειλῶσι τὸν Κιμμέριον Βόσπορον, τὸν ὁποῖον κατεῖχον οἱ Χαζάραι, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἄλλοτε ἐξώρμησαν ἄγριοι ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Κασπίας, ἀλλ' ἤδη εἰς εἰρηνικωτέρας ὁπωςοῦν διετέλουν πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς σχέσεις, καὶ ἐπεμψαν τότε πρέσβεις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπικαλούμενοι τὴν ἐπικουρίαν τοῦ αυτοκράτορος κατὰ τοῦ νεωστὶ ἐκείνου ἀνατελείαντος ἐχθροῦ. Ὁ Θεόφιλος ἐνέμισε τίσιν μάλλον ἀναγκαῖον νὰ μὴ κωφεύσῃ εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, ὅσῳ κατεῖχε καὶ αὐτὸς τὴν πόλιν Χερσῶνα ἐν τῷ Κιμμερίῳ Βόσπῳ. Ὅθεν ἐπεμψεν αὐτόθι, μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς, τὸν σπαθαροκανδιδάτον αὐτοῦ Πετρῶν, τὸν ἐπονομαζόμενον Καματερόν, ὅστις, ἀναπλεύσας τὸν Τανάιν μέχρι τινός, ἐκτίσεν αὐτόθι, τῇ συμπαρείᾳ καὶ τῶν Χαζάρων, φρούριον ὀχυρὸν, ὀνομασθὲν Σάρκελ, ὅπερ ἐστίμηνεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν βαρβάρων τούτων Λευκὸν οἰκημα· καὶ αὐτόθι μὲν κατέλιπε φρούριον μόνιμον τριακοσίων Χαζάρων, ἐπανελθὼν δὲ εἰς Χερσῶνα, ἔγραψεν εἰς τὸν αυτοκράτορα, ὅτι ἀνάγκη νὰ κατασταθῇ καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, πρότερον ὑπὸ τῶν ἰδιῶν πολιτῶν διοικουμένην, στρατηγὸς Βυζαντινός· καὶ ὁ Θεόφιλος, ἐγκρίνας τὴν πρότασιν, διώρισεν αὐτὸν τοῦτον τὸν Καματερόν στρατηγὸν Χερσῶνος, παγίωσας οὕτω πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν Βυζαντινὴν ἐξουσίαν.

Κατὰ δὲ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἀράβων ὁ Θεόφιλος, οἱ μόνον ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μάλης ἀγωνιζόμενος, ὑπέκρινε, μετὰ τὴν κάθodon τοῦ Μανουήλ, δεινὴν τινα ἐν Περσίᾳ στάσιν· καὶ ἤδη θεωρῶν αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ ἐμφυλίου τούτου ἀγῶνος περισπασμένους, ἐπεχείρησε, τῷ 837, τὴν μεγαλητέραν καὶ εὐτυχέστεραν τῶν στρατειῶν αὐτοῦ. Διότι ἐμβάλλει τότε, μετ' ἀνδρῶν δεκακιμυρίων, ἐντὸς τῆς Συρίας αὐτῆς, κείρων καὶ πορθῶν τὴν χώραν, προελαύνει μέχρι τοῦ Βυβράτου, κυριεύει καὶ λεηλατεῖ τὴν πρωτεύουσάν τῆς Κομμαγενῆς, τὴν πατρίδα τοῦ Λουκιανοῦ, τὰ Σαμόσατα, κείμενα παρὰ τὴν δυτικὴν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην, ἔπειτα δὲ πολιορκεῖ τὴν Σωζόπετραν, ἑτέραν τῆς Κομμαγενῆς πόλιν, ἐν ἣ εἶχε γεννηθῇ ὁ καλὸς ἡγεγὼς ὁ Μοτασσεμ, θεωρῶν κινδυνεύουσαν τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ δράμῃ εἰς βοήθειάν τῆς, γράφει πρὸς τὸν Θεόφιλον, παρακαλῶν νὰ φεισθῇ πόλεως, ἣτις, καθ' ἑαυτὴν ἀστὴρ οὖσα, δι' αὐτὸν ἦτο ἱερά. Ὁ Θεόφιλος δὲν ἦτο βεβαίως ἀνεπιτήδειος νὰ ἐκτιμῇ καὶ νὰ σεβασθῇ τὸ αἶσθημα τὸ ὑπαγορεύσαν εἰς τὸν καλὸν τὴν αἴτησιν ἐκείνην· ἀλλ' ὁ ἀγὼν δὲν ἦτο μετὰ δύο ἀνθρώπων, ἐρίζοντων περὶ πολιτικῆς ἀπλῶς συμφέροντος, μὴ καταθλίβοντος τὰ ἀμοιβαία αἰσθήματα τῆς φιλικότητος καὶ εὐπροσηγορίας· δὲν ἦτο οὐδὲ μετὰ δύο ἐθνῶν δύο, ἀλλὰ μετὰ δύο ἀντιθέτων θεσπευμάτων, μετὰ δύο ἀναμνήσεων ὀλεθρίων, καὶ προσδοκίμης ὑπάρξεως· ἦτο μὴς περιυβρισμένης, καὶ ἀπειλούμενης ὑπάρξεως· ἦτο ἐνὶ λόγῳ, ὁ ἀγὼν μετὰ δύο αἰσθημάτων ἀσπόνδων καὶ ἀμειλίχων. Τούτου ἕνεκεν, ὁ Θεόφιλος δὲν ἐπὶ κήρυξε τῶν δεήσεων τοῦ καλίου· ἐξεναντίας, ἐπιτηδεύμενος νὰ θλίψῃ πικρότερον τὸν ἀντίπαλον, δὲν περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ἐκπολιορκήσῃ τὴν Σωζόπετραν, ἀλλὰ

κατέβαλεν αὐτὴν εἰς ἔδαφος, καὶ ἔσφαξε μὲν τοὺς ἀνδράς, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἐξήνδραπόδισεν. Ἐνταῦθεν δὲ προσχώρησε μέχρι τῆς παρὰ τὸν Τίγριν ποταμὸν Μελιτηνῆς, καὶ μέγαν ἐπαγαγὼν εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς ὄλεθρον, οὐκ ὀλίγους δὲ ἀνακουισάμενος αἰχμηκλῶτους, ἐπανήλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσιν.

Ἀλλὰ τὸ κατόρθωμα τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον εὐτυχές γεγονός τῶν ἀδιαλείπτων αὐτῶν ἀγώνων· ποικίλα ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ ἀτυχήματα κατέβλησαν τὰ τελευταῖα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφίλου ἐπὶ ἐπήγαγον τὸν πρόωρον αὐτοῦ θάνατον καὶ νέαν προσήνεγκον ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἐνὸς δύναται μὲν νὰ παλαίῃ μέχρι τινὸς πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν διαίρεσιν, πρὸς τὴν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν παρακλίσειν, πρὸς τὰ ἀσυμάρτητα συστατικὰ στοιχεῖα, πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐξαρχειώσιν ἔθνους ὅλου, ἀλλὰ δὲν δύναται ἐπὶ τέλους νὰ κατισχύσῃ τῆς πυκνῆς ἐκείνης τοσοῦτων συμφορῶν φάλαγγος.

Ὁ Θεόφιλος, ἐπανερχόμενος ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἐκστρατείας, εἶχε παραγγείλει τὸν Θεόφροδον νὰ ὀδηγήσῃ τὰ στρατηγούμενα ὑπ' αὐτοῦ Περσικὰ στρατεύματα εἰς τὴν ἐν Παφλαγωνίᾳ Σινώπην, ὅπου διέτριβον συνήθως ἐν καιρῷ πολεμικῆς ἀπραξίας, καὶ νὰ ἐπανέλθῃ αὐτὸς ἐν τάχει εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οἱ ἐπικουροὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος εἶχε κατὰ μισὸν συμπροσώθῃ, ὡς προσείπομεν, εἰς τριςμυρίους ἀνδράς, ἅμα φθάσαντες εἰς Σινώπην, ἐστασίασαν. Ἡ Ἀρά γε, διότι καθυστέρει ἡ πληρωμὴ τῶν μισθῶν αὐτῶν, ἡ διότι, ἀκούοντες τοὺς ὁμογενεῖς ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγωνιζομένους, ἐαυτοὺς δὲ θεωροῦντες ἀπ' ἐκείνων κεχωρισμένους καὶ ἀποκεκλεισμένους, ἐνόησαν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς βασιλεὺς οὐδέποτε εἰλικρινῶς ἐμελέτησε τὴν ἀνθρώπινον τοῦ Περσικοῦ κράτους, ἀλλὰ ἤθελε μόνον, διὰ προσκαίρων στάσεων, νὰ περισπᾷ τοὺς Ἀραβίους, ὡς ἀπλοῦς δὲ μισοφρόνους νὰ μεταχειρίζεται τοὺς καταφυγόντας πρὸς αὐτὸν Πέρσας, καὶ ἀπεφάσισαν ἐπομένως, καταστήσαντες βασιλεῖς ἰδίον, νὰ ὀρκισώσιν οἰκοθεν εἰς βοήθειαν τῶν ὁμοφύλων. Ὅπως δὴ ποτε, τὰ τάγματα ἐκεῖνα ἐστασίασαν καὶ ἀνεκέρυξαν τὸν Θεόφροδον βασιλέα. Ὁ χρηστός ἀνὴρ ἀποποιεῖται τὴν τιμὴν ταύτην, ἀναμνηστικὴ εἰς αὐτοὺς τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοφίλου, καὶ ὑποδεικνύει τὰς δεινὰς τοῦ τολμήματος συνεπειάς. Ἀλλ' αὐτὴ μάλιστα αὕτη ἡ ἀπειλὴ ἐξαγριώνει αὐτοὺς ἔτι μᾶλλον, φρονηθέντας, ὅτι, στασιασάντες ἅπασι, οὐδεμίαν ἔχουσι νὰ ἐλπίσωσι συγγνώμην. Ὅθεν ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, καὶ τότε ὁ Θεόφροδος διαμνηνύει εἰς τὸν βασιλέα τὰ ἐν Σινώπῃ γενόμενα, τὸν διαβεβαιῶν περὶ τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ πίστεως, ἀλλὰ συγχρόνως τὸν ἐξηγεῖ, ὅτι ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ παύσῃ τὸ κακόν, εἶναι τὸ νὰ δοθῇ ἀμνηστία εἰς τοὺς ἀμαρτήσαντας. Ὁ Θεόφιλος ἐπέστη, ἐπέτρεψε συγγνώμην διὰ τὰ τελεσθέντα, καὶ ἡ στάσις ἐκεῖνη διελύθη· ἀλλὰ δύο ἐξ αὐτῆς προέκυψαν δυστυχήματα. Ὁ βασιλεὺς ἐθεώρησεν εὐλόγως ἀναγκαῖον νὰ μὴ διατηρήσῃ τοῦ λοιποῦ ἡνωμένα εἰς σῶμα ἐν τὰ τάγματα ἐκεῖνα, ἀλλὰ διέταξε νὰ διασπαρῶσιν

οἱ ἐπικουροὶ οὗτοι εἰς τὰ διάφορα θέματα ἥτοι εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους, ἀνὰ διςχιλίους εἰς ἑκάστην, καὶ νὰ συγχωνευθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων στρατευμάτων. Ἐκ δὲ τούτου οἱ Πέρσαι, ἀποβαλόντες τὴν συνειδήσιν τῆς ἐθνικότητος αὐτῶν, καὶ τὸ γενναῖον φρόνημα ὑπὲρ οὗ ἠγωνίζοντο, καὶ τὸν ἰδίον τρόπον τοῦ πολεμεῖν, πολὺ ὀλιγώτερον χρήσιμοι ἀπέβησαν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἀρ' ἐτέον, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Θεοφροδου νέαν ἐλάβον πρόφασιν πυκνὴν καὶ κατ' αὐτοῦ, κακοθώσαντες ἐπὶ τέλους βραδύοντες νὰ καταστρέψωσι τὸν γενναῖον ἐκείνον αἰῶνα.

Ταῦτα δὲ πάντα ἦσαν τοσῶν μᾶλλον δεινὰ, ὅσῳ ὁ καλὴς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσῃ τὴν κατασκαρὴν τῆς Σωζοπέτρας, ὥστε ὁ πρὸς τοὺς Ἀραβίους παλεμος, ἐμελλε νὰ ἀποβῇ μετ' ὀλίγον ὑπέροπτε πεισματώδης. Τῶντι εἰς αὐτὸ τὸ κατὰ πόδας ἔτος, ὁ Μοτασσεμ, καταβλῶν τελευταῖον τὴν Περσικὴν στάσιν, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τὴν προσγενομένην αὐτῷ ὄβριον μετὰ τρόπον ὅλως ἀνατολικόν, ἀποδίδων δηλαδὴ τὰ ἴσα εἰς τὸν Θεόφιλον καὶ καταστρέφων τὸ Ἀμόριον, ἐξ οὗ εἶλκε τὸ γένος ὁ τοῦ βασιλεως τούτου αἶκος, πόλιν κειμένην εἰς τὸ ἀνατολικώτερον τῆς Φρυγίας, παρὰ τὰ σύρρα τῆς Γαλατίας, καὶ οὖσαν τότε τὴν μεγίστην, καὶ πολυανθρωποτάτην, καὶ πλουσιωτάτην τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Εἰ δὲ τούτῳ συνεκρότησε στρατὸν, οἶον, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν παρασκευὴν, οἱ καλῶσι πρὸ καιροῦ δὲν εἶχον συγκροτήσει· διότι συνέκειτο ἐκ 220,000 ἀνδρῶν, ἐν οἷς, ἐάν πιστεύσωμεν τοὺς Ἀραβίους χρονολογούς, ὑπῆρχον 130,000 ἵππεῖς· ἡ στρατολογία ἐξετάθη εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Κοίλην Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον, καὶ, πρὸς καταρτισμὸν τοῦ πλῆθους τούτου, ἐδαπανήθησαν δεκακισμύρια λίτραι χρυσοῦ, τὰς ὁποίας ὁ Ἀγγλος ἱστορικὸς Γιββὼν λέγει ἰσοτίμους πρὸς τέσσαρα λίτρων ἑκατομμύρια. Ἡ ἐκστρατεία ἐκεῖνη ἐλάβε χαρὰ καὶ ἀληθοῦς σταυροφορίας, διότι ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ἑκάστου στρατιώτου ἐπεγράφη ἡ λέξις Ἀμόριον· ὁ δὲ ὅλος στρατὸς, εἰς διάφορα διαιρηθεὶς σώματα, καὶ διὰ διαφόρων ἐμβαλὼν παρόδων εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, διετάχθη νὰ συγκεντρωθῇ εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας. Διὰ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν χεῖμαρρον αὐτόν, ὁ Θεόφιλος ἀντεπεξῆλθε μέχρι τοῦ Δορυλαίου, πόλεως τῆς φρυγίας, ἑτῶν ἡμερῶν δρόμον ἀπεχρύνει ἀπὸ τοῦ Ἀμορίου. Ἐνταῦθα πολλοὶ τὸν συνεβούλευσαν νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἐκ τοῦ συστάδην ἀγῶνα πρὸς τοὺς Σαρακηνούς, καθὼ ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυαριθμότερους ὄντας, καὶ νὰ ματαιώσῃ τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτῶν, μετακίζων τοὺς ἐν Ἀμορίῳ ἀλλοχοῦ καὶ καταλείπων ἑρημον τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Θεόφιλος, ὅστις τί ἐστὶ δειλία δὲν ἐγνώριζεν, ἐπιβαλὼν σιωπὴν εἰς τὰς ἀγενοὺς ἐκείνας συμβουλὰς, διέταξε νὰ παρασκευασθῇ ἡ πόλις εἰς ἀμυναν, διώρισε φρούραρχον αὐτῆς ἕνα τῶν ἐπιφανεστέρων στρατηγῶν του, τὸν πατρίκιον Ἀέτιον, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δύναμιν ἀποχρῶσαν καὶ τοὺς ἀρίστους τοῦ στρατοῦ ἀξιωματικούς, ἐν οἷς καὶ τὸν γνωστὸν ἤδη εἰς ἡμᾶς Θεόδωρον τὸν Κρατερόν. Ὁ καλὴς ἐνταῦ

σὸν, ἀπεφάσισε νὰ καταβάλλῃ τὸν Θεόφιλον, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ ἀποσπάσας ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τοῦ ὅλου στρατοῦ 50,000 ἀνδρῶν, ἐπέμψεν αὐτοὺς κατὰ τοῦ βασιλεως, λόγῳ μὲν τάξεως ὑπὸ τὸν υἱὸν Οὐατέκ, ἔργῳ δὲ ἡγεμόνα αὐτῶν καταστήσας τὸν Τούρκον Ἀφὴν, ὅστις, καλούμενος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρονολογῶν Γουνδεῖ, ἦτο ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἐπιτηδειότερος τῶν Μυσουλμάνων στρατηγῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ εἶχε πρὸ μικροῦ διαπερθεῖ περὶ τὴν καταστολὴν τῆς Περσικῆς στάσεως. Τὸ πλεῖστον τῆς ἐκπροσθηφυλακῆς ταύτης συνέκειτο ἀπὸ τῶν ὑποτελῶν τότε τῆς Ἀραβίαν Ἀρμενίων, ἀλλὰ τὸ κράτιστον αὐτῆς μέρος ἀπέτελουν μύριοι Τούρκοι ὑπὸ τὸν πολυθρύλητον ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἐμῖρην τῆς Μελιτηνῆς τεταγμένοι. Ὁ Οὐατέκ καὶ ὁ Ἀφὴν, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσαν τὴν Νύσσον τῆς Καππαδοκίας καὶ τὴν ἐν Γαλατίᾳ Ἀγκυραν, ἤλθον καὶ ἐστρατοπέδευσαν κατὰ τὸν Δαζημόνα, εἰς αὐτὰς τὰς πύλας τῆς Φρυγίας.

Ὁ βασιλεὺς, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐπέρχεται ἐπ' αὐτὸν μοῖρα ἀξιόλογος τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, προσχώρησεν ἀμέσως μετ' ὅλης τῆς δυνάμεως, τῆς ὁποίας τὸ κύριον μέρος ἀπέτελουν ἐτι οἱ μὴπω διασπαρέντες Πέρσαι. Πλησιάζας δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, ἀνέβη, μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων ἀξιωματικῶν, εἰς λόφον τινὰ, ἵνα ἐπισκοπήσῃ ἐκεῖθεν τοὺς ἐχθρούς, καὶ, πεισθεὶς ὅτι ἦσαν ἀνώτεροι τὸ πλῆθος, ἐσκέρθη περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ Θεόφροδος προέτεινε πάλιν νὰ ἐπιτεθῶσι διὰ νυκτὸς καὶ εἶχεν ἤδη σύμφωνον τὸν Μανουὴλ· ἄλλοι ὅμως ἀντέστησαν εἰς τὴν γνώμην ταύτην καὶ μετὰ τούτων συνετάχθη ὁ βασιλεὺς, ὅστις δὲν ἠγάπα, ὡς εἶπομεν, τὰς νυκτομαχίας. Ὅθεν τὴν ἐπιούσαν, ἅμα ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ἀρξαμένης τῆς μάχης, κατ' ἀρχὰς οἱ Βυζαντινοὶ ἠνάγκασαν τὸ πλεῖστον τοῦ Ἀραβικοῦ στρατοῦ νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι, ἐπιμέναντες καὶ χρώμενοι τόξοις, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὡς εἰ ἀκόντια ἰσχυρὰ, τοσαύτην ἐπήγαγον φθορὰν εἰς τοὺς ἀτάκτως ὁπωςοῦν ἐπὶ τὴν καταδιώξιν ἐρηψάντας ἀντιπάλους, ὥστε οὗτοι, μὴ δυνηθέντες ἐπὶ τέλους ν' ἀνθίσωσιν εἰς τὴν φονικὴν ἐκείνην χάλαζαν, ἐκλινόντες τὰ νῶτα, καταλιπόντες τὸν βασιλέα, μετὰ μόνων τῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς καὶ τῶν Περσῶν, οἵτινες ἐνέμειναν ἀγωνιζόμενοι καὶ ἠθελον βεβαίως καταστραφῇ ἅπαντες, ἐάν δὲν ἐπῆρχετο νύξ καὶ συγχρόνως βορρῆ, ἥτις ἐποίησε χαλαρὰς τὰς νεύρας τῶν Τούρκων καὶ κατέπαυσε τὴν γρησιν τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου αὐτῶν ὅπλου. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκχωρήσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸ ὁποῖον εὗρον ἐγκαταλειμμένον ὑπὸ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἐνταῦθα συνέβη ἕτερον δυστύχημα, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει πόσον ἐπισφαλὴς εἶναι ἡ χρῆσις ξένων στρατευμάτων, ὅσῳ πιστὰ, ὅσῳ γενναῖα καὶ ἄν ὦσιν. Ὁ Μανουὴλ, ἐπισκεπτόμενος τὴν νύκτα ἐκείνην τὰς φυλακὰς, ἤκουσεν ἢ ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσε τοὺς Πέρσας βουλευομένους νὰ παραδώσωσι τὸν βασιλέα εἰς τοὺς Ἀραβίους καὶ νὰ συνδιαλλαγῶσι μετ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ. Τρέχει λοιπὸν ἔντρομος πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ ἱκετεύει αὐτὸν νὰ φύγῃ ἀνευ ἀνβολῆς, μετὰ λογάδων τινῶν. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς,

ὅστις πολὺ ὀλιγώτερον ἐφείδετο τῆς ἰδίας ζωῆς ἢ τῆς τοῦ ἄλλου στρατοῦ καὶ ἐβόλεπεν ὅτι, ἐάν τὸ λεγόμενον ἦτο ἀληθές, ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἤθελεν ἐκθέσει εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν, δὲν ἠθέλησε νὰ φύγῃ, εἰπὼν « πῶς ἔσται τοῦ τοσοῦτου λαοῦ ἡ σωτηρία, ἐμοὶ προσμεινάντων; » Ὁ Μανουὴλ ἐπέμεινε λέγων, α σοὶ μόνον ἔστω, βασιλεῦ, τὸ σώζεσθαι ἐκ θεοῦ· οὗτοι δὲ ταχέως τὰ κατ' αὐτοὺς διοικητοῦσιν. Ὁ Θεόφιλος ὁμως δὲν ἐπέστη νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς ἐδικοὺς τοῦ καὶ μόλις περὶ ὄθρον ἀπῆλθεν εἰς Χιλιονόκωμον, ὅπου εἶχε διασωθῇ ὁ ἄλλος στρατὸς καὶ ὅπου ἐφάσαν μετ' ὀλίγον ἡ τε βασιλικὴ φρουρά καὶ οἱ Πέρσαι. Οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὴν προτεραιὰν φυγόντες στρατηγοί, ὅτε εἶδον ἐπανερχόμενον τὸν βασιλέα, ἐλθόντες εἰς προὔπαντισίν του, ἀνέκραζαν ὅτι εἶναι ἀνάρχιοι τοῦ ζῆν, ἀφ' οὗ κατελιπον τὸν ἡγεμόνα ἐν τοιούτῳ κινδύνῳ, καὶ, γυνώσκοντες τὰ ζῆν, κατέβησαν αὐτὰ εἰς τοὺς πόδας του. Ὁ Θεόφιλος τοὺς παρεμύθησεν, εἰπὼν « εἰ ἐγὼ σέσωμαι ἐκ ἐσθ', σωθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. » Ἀλλ' ἦτο πρόδηλον, ὅτι στρατὸς, συγκεῖμενος ἀπὸ στοιχείων ἑτερογενῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων τοσαύτη ὑπῆρχεν ἀφορμὴ δυσπιστίας ἢ τοῦλάχιστον δυσμενείας· ἐτι δὲ, ἀναγκασθεὶς νὰ υποχωρήσῃ εἰς ἐλαχίστην μοῖραν τῆς πολυαριθμοῦ ἐχθρικής δυνάμεως, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐμπαδίσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ κυρίου σκοποῦ τῆς, ἥτοι ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀμορίου πολιορκίας.

Τῶντι, ὁ καλὴς, ἅμα μαθὼν τὸ κατόρθωμα τοῦ υἱοῦ παραγγέλλει αὐτὸν νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸ Ἀμόριον, πρὸς δ' ἐπορεύθη ἤδη καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ κυρίου στρατοῦ. Ἀμφότεροι δὲ φθάσαντες ἐκεῖ ἐν ἀρχῇ Αὐγούστου τοῦ 838 ἔτους, περιεχαρὰ κώθησαν καὶ ἤρχισαν τὴν πολιορκίαν. Ἡ ἀμνηστία τοῦ Θεοφίλου ἦτο δεινотάτη· ἐβόλεπε τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τῶν πατέρων τοῦ κινδυνεύοντος· ἐβόλεπεν ἐαυτὸν ἀδυνατοῦντα πλέον νὰ δώσῃ αὐτῷ χεῖρα βοήθειας· καὶ, τὸ δεινότερον, ἠσθάνετο, ὅτι αὐτὸς, διὰ τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτους ἐπιμονῆς του περὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Σωζοπέτρας, προεκάλεσε τὴν ἀπειλουμένην συμφορὰν. Ὡ! τῆς παραδόξου τῶν ἡγεμόνων τύχης! Ἄν ἐν αὐτοῖς συγκεφαλαιούται ἡ τιμὴ ἢ ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων ἔθνους ὅλου προσγινομένη, ἐν αὐτοῖς ἀποκορυφῶται καὶ τὸ δνείδος τὸ ἀπὸ τῶν ἀτυχημάτων τοῦ ὅλου ἔθνους προσερχόμενον· ἂν ἡ εὐφροσύνη τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται ἕνεκα τῆς κοινῆς εὐπραγίας ἔχῃ πρὸς τὴν εὐφροσύνην ἐνὸς ἐκάστου τῶν κατ' ἰδίαν πολιτῶν, δν εὐφροσύνην ἐνὸς ἐκάστου τῶν κατ' ἰδίαν πολιτῶν, λόγον ἢ ἡδονὴν τοῦ ἀριστουργήσαντος ἀρχιτέκτονος πρὸς τὴν ἡδονὴν τῶν μυρίων ἐργατῶν, ὅσοι, διὰ τῆς ἀφαιρήσεως αὐτῶν ὑπουργίας, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ λαμπροῦ οἰκοδομήματος, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει καὶ ἡ θλίψις, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἕνεκα τῆς κοινῆς εὐπραγίας θλίψιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἰδίων πολιτῶν. Τὸ δὲ φοβερότερον, ὁ κατ' ἰδίαν ἀνθρώπος δύναται νὰ ἀποβλέψῃ ἀγέρωχος πρὸς πληγὰς αὐτῆς, διότι ἐπὶ τέλους δὲν ἔχει νὰ θυσιάσῃ εἰμὴ ἐαυτὸν, περὶ οὗ εἰς οὐδὲν ὀφείλει λόγον. Ὁ ἀρχὼν δὲν δύναται, διότι

ἀπὸ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μυριάδων ἀνθρώπων. Ὁ ἄρχων ὀφείλει νὰ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τῆς τύχης, νὰ καθικετεύσῃ αὐτήν, νὰ ἐξευμενίσῃ αὐτήν, διότι αὐτὸς πολλάκις μόνος προεβλέπε τὴν ὁρμήν της, καὶ πολλάκις αὐτὸς μόνος δύναται νὰ κάμῃ τὴν ὁρμήν ταύτην. Ὅποια ἐρινύες ἀγανακτήσεως καὶ αἰσχύνῃ σπαράττουσι τὰς ψυχὰς, τὰς εἰς τοιαύτας περιπετείαις περιελθούσας! Ὅποια ἐναγωνίως μεταξὺ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀτομικῆς ἀξιοπρεπείας πάλλῃ! ὁ ποῖαν δὲ φθορὰν δὲν πρέπει νὰ ἐπιφέρει ἀγωνία τοιαύτη εἰς τὰς κατατρυχωμένας ὑπ' αὐτῆς ἐκείνας καρδίαις! — Ὁ Θεόφιλος, ὑποχωρήσας μέχρι Δορυλαίου μετὰ τῶν εὐαρίθμων, τῶν νενικημένων, τῶν ἐκλελυμένων αὐτοῦ ταγμάτων, ἐνόησεν, ὅτι ἄλλος τρόπος τοῦ νὰ σώσῃ τὸ Ἀμορίου δὲν τὸν μένει, εἰμὴ αἱ διαπραγματεύσεις· καὶ αὐτὸς ὁ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος τοσοῦτον ἐπιμόνως ἀποκρούσας τὰς αἰτήσεις τοῦ Μωτασέμ, ἐπεμψεν ἤδη πρὸς τὸν καλὴν πρέσβει, καὶ δῶρα, καὶ αἰτήσεις περὶ διαλύσεως τῆς πολιορκίας. Ἀλλ' ὁ καλὴν ἐνεθυμείτο τὴν ὕβριν, εἶχεν ὁμῶς ἐκδικήσιν, καὶ, ἀρῶν ἐμυκτήρισε, διεκωμῶδησεν, ἐξουθένησε τὸν Θεόφιλον ἐνώπιον τῶν πρέσβεων του, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἐκράτησε τοὺς ἀποσταλέντας εἰς τὸ στρατόπεδον, διὰ νὰ γίνωσιν αὐτόπαι καὶ μάρτυρες τῶν γινομένων.

Ἡ πολιορκία ἐν τούτοις ἀπέβη ὑπὲρ ποτε ὀδυτέρη. Ὁ Ἀραβικὸς στρατὸς ὑποδραβήν εἰς διάφορα σώματα, τὰ ὁποῖα, ἐξ ὑπαμοιβῆς ἀκαταπαύστως ἐπιτιθέμενα, ἐπρεπεν ἐπὶ τέλους νὰ δαμάσσωσι τὰς δυνάμεις τοῦ εὐαρίθμου φρουρᾶς. Ἀλλ' ὁ Ἀέτιος ἦτο γενναῖος καὶ ἐπιτήδειος· ὁ στρατὸς ἐκ λογάδων ἀνδρῶν συγκείμενος καὶ ἀφωτισμένος εἰς αὐτόν· ὁ ἀγών, περὶ τῶν ὅλων τὸ φρούριον ὀχυρὸν, φρενὸν δὲ τὴν Ἑλληνικὴν πῦρ καὶ ἡ πολιορκητικὴ τῶν Ἀράβων τέχνη ὄχι μεγάλη. Ἡ πολιορκία αὕτη διήρκει ἤδη ἐπὶ ματαίῳ πεντήκοντα ἡμέρας· ἐβδομήκοντα χιλιάδες ἐχθρῶν εἶχον πέσει πρὸ τῶν ἀκλονήτων ἐκείνων ἐπ' αὐτῶν· ἡ ἀθυμία τοῦ στρατοῦ, ὁ ἐπερχόμενος χειμὼν, καθίσταν τὴν υποχώρησιν ἀπαραίτητον· ἡ τύχη, ἡ τιμωρήσασα τὸν Θεόφιλον διὰ τὴν ἀγέρωχον αὐτοῦ ὑπερηφάν, ἐφαίνετο θέλουσα νὰ τηρήσῃ ἱσπὴν τὴν στάθμην καὶ νὰ ταπεινώτῃ τὸν Μωτασέμ διὰ τὴν οὐδὲν ἥττον αὐθάδη αὐτοῦ προπέτειαν, ὅτε ἡ αἰσχρὰ προδοσία ἐνὸς ἀνθρώπου μετέβαλεν αὐτὸς καὶ ὀριστικῶς τὴν ὕψιν τῶν πραγμάτων. Εἰς τῶν κατοίκων, Βοϊδίτης καλούμενος, λαβὼν δυσἀρεσκείαν τινὰ ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, διεμήνυεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, διὰ γράμματος προσαρτηθέντος ὑπ' αὐτοῦ εἰς θέλος, ὅτι εὐχερῶς δύνανται νὰ γίνωσι κύριοι τῆς πόλεως, ἐὰν ἐπέλθωσιν εἰς τινὰς ἀσθενεστέρους τῶν λοιπῶν πύργους τοῦ τείχους, διακρινομένους τῶν ἄλλων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἄνωθεν μὲν αὐτῶν ἐφίσταται βοῦδιον λίθινον, ἐξωθεν δὲ λέων ἐκ μαρμαροῦ, ὑπέσχετο δὲ νὰ παρευρεθῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἵνα εὐκολύνῃ τὴν εἴσοδον τῶν ἐχθρῶν. Τοῦτο καὶ ἐγένετο κατὰ τὴν ἀμέσως ἐπομένην νύκτα. Οἱ Σαρακηνοὶ, εἰσαχθέντες εἰς τὸ φρούριον διὰ τῆς προδοσίας ταύτης, ἐπήγαγον, ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἡμέρας αὐτῶν

παραφροσῇ, σφαγὴν φρενῶν, καὶ ποταμοὶ ἀληθεῖς αἱμάτων κατέκλυσαν τὴν δεκτικὴν πόλιν, ὅτε ὁ Μωτασέμ, θέλων νὰ διατηρήτῃ καὶ ζωντανὰ τινὰ μνημεῖα τοῦ κατωρθώματος καὶ τῆς ἐκδικήσεως αὐτοῦ, διέταξε νὰ φεισθῶσι τῶν λοιπῶν κατοίκων καὶ ν' ἀπαγάγωσιν αὐτοὺς αἰχμαλώτους. Ἀλλὰ συγχρόνως διέταξε νὰ ἐβάλωσι πῦρ εἰς ἅπαντα τὰ κτίρια, καὶ εἰς σωρὸν ἐρειπίων μετέβαλε τὴν πόλιν ἐκείνην, ἥτις πρὸ μικροῦ ἦτο ἡ ἀκμαιοτέρα τῆς ὅλης μικρᾶς Ἀσίας. Οὕτω δὲ συμπληρωθέντος τοῦ αἵματος αὐτοῦ ὁρκου, καὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἀπείδων ἐπιγεγραμμένης ἀπειλῆς μὴ ψευθεῖσθαι, παρήγγειλε νὰ περιάγῃ τοὺς πρέσβεις τοῦ Θεοφίλου ἐπὶ τοῦ ἐλευσίνου αὐτοῦ νεκροταφείου, ἵνα ἴδωσιν αὐτοὺς ὁμοίαν τὴν γενομένην καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν· καὶ ἔπειτα, καλέσας αὐτοὺς ἐνώπιόν του, τοὺς παρήγγειλε νὰ ὑπάγῃσι νὰ εἰπωσιν εἰς τὸν κύριόν των, ὅτι θεωρεῖ ἐξωφλημένον τὸ χρέος τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀναλάβει πρὸς αὐτόν δι' ὅσα οὗτος ἐπραξεν εἰς τὴν Σωζόπετριν.

Ἀλλὰ ἐμελλε ὁ μὲν ἄριστος νικητὴς νὰ κινδυνεύσῃ μετ' ὀλίγον, ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τοῦ θανάτου του, τὸν ἐσχατον κίνδυνον καὶ νὰ διδαχθῇ (ἐὰν ὁ ἀνθρώπος διδάσκεται τοῦτο) ὁπόσον ἡ μεγίστη εὐπραγία συνορεύει μετὰ τὴν μεγίστην συμφορὰν, ὁ δὲ Θεόφιλος νὰ λάβῃ ἐσχάτην τιμὰν, ἀλλ' ἐπίβουλον παραμυθίας ἀκτίνα, ἥτις, ὑπὲρ ποτε λαμπροτέρην ἀναδείξασα τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν τοὺς ὁποῖους ἀπώλεσε, θαυτέραν ἔτι κατέστησε τὴν ἤδη τοσοῦτον βραδείαν θλίψιν του. Τριάκοντα χιλιάδες αἰχμαλώτων, ἐν οἷς ἦτο ὁ στρατηγὸς Ἀέτιος καὶ ὁ Θεόδωρος Κρατερός, παρέπεμπον τὸν νικηφόρον Καλὴν, ἐπανερχόμενον εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτοῦ, τὸ Βαγδάτιον. Ὁ Μωαμεθανικὸς στρατὸς διήρχετο μακρὰν, καὶ βαθεῖαν, καὶ αὐχμηράν τινα κοιλάδα, καὶ ὑπὸ δίψης ἀπορήτου εἰς ἐσχάτην περιέστη ἀμνηχανίαν καὶ ἐκλυσιν· οἱ δέσμοι αἰχμαλῶτοι ἐβασανίζοντο βεβαίως ἀπὸ τοῦ αὐχμοῦ ἐκείνου τοῦλάχιστον ἐπίσης ὅσον καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς φύλακες· ἀλλ' ἐβράζεν ἐν αὐτοῖς δίψα ἰσχυρότερα τῆς φυσικῆς ἐκείνης, ἡ δίψα τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπὸ ταύτης μὲν παροτρυνόμενοι, ἐνθαρρυνόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας τῶν ἐχθρῶν, θαύουσι τὰ δεσμὰ αὐτῶν, ἀρπάζουσι τὰ ὅπλα ἀπὸ τὰς κεκαυμένους τῶν Σαρακηνῶν χεῖρας, φονεύουσι μέγα αὐτῶν πλῆθος καὶ ἤθελον ἐπιτύχει τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀναλογία τις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἀπειραρίθμων ἀντιπάλων. Αἱ πυκναὶ ὁμοῦ τοῦ Μωαμεθανικοῦ ἱππικοῦ φάλαγγες, θεωροῦσαι τὸν ἐσχατον κίνδυνον καὶ πᾶσαν καταβαλοῦσαι σπουδὴν, κατώρθωσαν τελευταίον νὰ περιζώσωσι, καὶ εἰς ἀληθὴ ἀγρόνην σπαθῶν καὶ βελῶν συμπίσαντες τοὺς ἀπλητισμένους ἐκείνους ἀνθρώπους, νὰ ἀφοπλίσωσιν αὐτούς. Οἱ ῥωμαλεώτεροι καὶ τολμηρότεροι ἐκ τῶν ἀδαμάστων τούτων αἰχμαλώτων, εἰς ἑξήκοντα συμποσούμενοι, ἐκατατομήθησαν παραυτίκα· οἱ δὲ λοιποὶ ἐδεσμεύθησαν αὐτίς.

Ὁ Θεόφιλος ἐν τούτοις ἡγωνία οὐχὶ τόσον διὰ τὴν τετελεσμένην ἤδη συμφορὰν τοῦ Ἀμορίου, ὅσον διὰ τὴν παρατεινομένην βάσανον τοσοῦτων γενναίων ἀνδρῶν καὶ, ἐλπίζων, ὅτι ὁ καλὴν, καρῆσας τὴν ἐκδί-

Περσίδες Βαυαδέραι ἦτοι Ὁρχήστριαι.

κασίν του, θέλει φανῇ ὀλιγώτερον ἀμειλίχος, νέους ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, προτείνοντας τὴν ἐπὶ ὑπερόγκοις λύτραις καὶ ἐπὶ τῇ ἀποδόσει ὅλων τῶν Ἀράβων αἰχμαλώτων, ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀετίου καὶ τῶν συντρόφων του. Ἀλλ' ὁ Μωτασέμ εἶχεν ἀληθῶς ἀποθηριωθῇ ὑπὸ τῆς εὐτυχίας του· περιούρισε καὶ ἐνέπαιξε τοὺς πρέσβεις· ἀπήτησεν, ἐκτός τῶν Μωαμεθανῶν, τῶν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοφίλου περιπεσόντων, νὰ τὸν παραδοθῇ καὶ ἡ καρδία τοῦ Πέρσου Ναζάρ, ὅστις, διατελέσας εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῆς τελευταίας στάσεως, εἶχε καταρῶν εἰς τὸν βασιλέα ἐκείνον· ἀπήτησε νὰ τὸν παραδοθῇ ὁ Μζνουήλ, τοῦ ὁποῖου δὲν ἠδύνατο νὰ χωνεύσῃ τὸν φανακισμόν· καὶ ἐνόεε μὲν, ὅτι ὁ ἀντίπαλός του δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δεχθῇ ἀξιώσεις τοιαύτας χωρὶς νὰ ἀτιμάσῃ ἑαυτὸν, ἀλλὰ, ὡς ἂν εἰ φοβούμενος νὰ ἀνοίξῃ εἰς τὰς ἐλπίδας του καὶ αὐτὴν τὴν πύλιν τῆς αἰτίας, ἀποπέμπων τοὺς ἀπεσταλμένους, τοὺς εἶπεν, ὅτι τὰ χρήματα εἶναι ὀλίγα. Τί ἐγίναν, ἐπρόσθεσεν, οἱ θησαυροὶ ἐκείνοι, τῶν ὁποίων τοσοῦτον λαμπρὸν δαῖγμα μᾶς ἐδωκεν ἡ ἄσπτος τοῦ Ἰωάννου Γραμματικοῦ σὰς πρεσβεῖαι; Ὁ βασιλεὺς σὰς διὰ νὰ ἀναλάβῃ τοσοῦτους γενναίους αὐτοῦ ὑπηκόους, μὲ προτείνει χρήματα ὀλιγώτερα τῶν ὅσα ἄλλοτε κατεσπατάλευσε, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν κεινοδοξίαν του! Ἀς μάθῃ, ὅτι, καὶ ἂν ἤθελε μὲ στείλῃ δι' ἑνα ἕκαστον τῶν αἰχμαλώτων ὅσα λύτρα δι' ὅλους ὁμοῦ προηρέθη νὰ καταβάλῃ, πάλιν δὲν ἤθελον δεχθῇ νὰ τοὺς ἀπελευθερώσω.

Ἡ ἐν Δαζημόνι ἦττα, ἡ κατασκαφὴ τοῦ Ἀμορίου, ἡ σφαγὴ τῶν ἐξακισχιλίων γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, ἡ καιρίως τρωθεῖσα φιλοτιμία, ἡ συναίσθησις τοῦ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν τοῦ νὰ παραχθῇ τι πρὸς ἐπ' ἀνδρῶσιν αὐτῆς, ὅλα αἱ συμφοραὶ αὐταὶ διὰ τὰς ὁποίας οἱ ὑπήκοοι τοῦ Θεοφίλου, οἱ ἄλλοτε αὐτὸν τοσάκις νικηφόρον χαιρετίσαντες, ἀπέδωκαν ἤδη εἰς αὐτόν τὸ ἀεὶ ποτε θλίβερόν, ἀλλ' εἰς ἡγεμόνα μάλιστα πικροτάτον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ δυστυχικοῦ, αἱ ῥαδιοργαίαι τῶν εἰκονολατρῶν, περὶ ὧν θέλομεν μετ' ὀλίγον ὁμιλήσῃ, καὶ οἵτινες δὲν ἐυστέλλοντο νὰ ἀποδίδωσι τὰ ἀτυχήματα ἐκείνα εἰς τὴν θεῖαν δίκην, ὅλα ταῦτα εἶχον ἤδη κατασπαράξει τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ψυχὴν· ἀλλ' ἡ ἰδέα τῶν βλαπτικῶν ὅσας ἐπασχον οἱ συναγωνισταὶ αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς σάρκα τῆς σαρκὸς του καὶ ὡς αἷμα τοῦ αἵματος, καὶ ἡ ἀδυναμία τοῦ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ, ἐπήγαγον εἰς τὴν τοσοῦτον σπαρχθεῖσαν καρδίαν του, πληγὴν τελευταίαν, ἥτις, ἐπὶ τριετίαν βροσθήσασα, εἰς πρόωρον κατεβίβασαν αὐτὴν τάφον. Μετὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τῆς ἀποτυχίας τῶν διαπραγματεύσεών του διήλθε πολλὰς ἡμέρας μονήρης καὶ ἄσιτος· ἡ φωνὴ συζύγου περιπαθῶς ἀγαπωμένης, αἱ περιποιήσεις θυγατέρων λατρευομένων δὲν ἴσχυον νὰ συγκινήσωσι πλέον τὰ ἀμαυρωθέντα αὐτοῦ αἰσθήματα· ὀδυνηρὰ φλόγῳσις κατεπυρόλησε μετ' οὐ πολὺ τὰ ἐντόσθια του καὶ τὸ διὰ χιόνος κατεψυγμένον ὕδωρ, ἐν ᾧ καὶ μόνῳ εὗρισκε παραμυθίαν τινὰ, πῦξεν ἔτι μᾶλλον τὸ κακόν. (Ἀκολουθεῖ).

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει παντοῦ καὶ πάντοτε τὰς αὐτὰς ἀνάγκας καὶ τὰς αὐτὰς ἡδονάς. Ὁ τοιοῦτος ἡ τοιοῦτος πολιτισμὸς τροπολογεῖ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους καθ' οὓς ἐκπληροῦνται αἱ ἀνάγκαι καὶ εὐχαριστοῦνται αἱ ἡδοναὶ αὐταί, ἀλλὰ παντοῦ καὶ πάντοτε αἱ ἐσωτερικαὶ αὐτῶν ἀπορροαὶ εἶναι αἱ αὐταί, τὰ ἐσωτερικὰ ἐλατήρια ὁμοιόμορφα. Παρατηρήσατε λ. χ. τοὺς Ἀσιανούς τοὺς καθήμενους κύκλῳ τῆς εἰκονίζουμένης ἐνταῦθα Βαυαδέρας καὶ θαυμάζοντας τὴν σκανδαλώδη ὁπωςοῦν χάριν τῶν κινήματων τῆς. Κατὰ τί διαφέρουσιν οὗτοι ἀπὸ τῶν Πκισινῶν, οἵτινες, κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν, τρέχουσιν εἰς τὴν μεγάλην ὁπεραν, πολὺ μᾶλλον διὰ νὰ εὐφράνωσιν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν διὰ τῶν χειρονομιῶν καὶ ποδονομιῶν περιφήμου τινὸς ὀρχηστρίας, ὑπὸ ἐξήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἄλλων ὑποδεστέρων δορυφορουμένης, ἢ διὰ νὰ τέρψωσι τὴν ἀκοὴν διὰ τῶν οὐρανίων μελωδημάτων τοῦ Μωαμεθανικοῦ καὶ τοῦ Δονιζέτου; Ἀμφοτέρωι οἱ τοσοῦτον κατὰ τὰ ἄλλα διάφοροι οὗτοι λαοὶ καὶ πολιτισμοὶ κινεῖνται ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀνάγκης τὴν ὁποῖαν ἀπανταχοῦ ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνεται, τοῦ νὰ ἀποτρέψῃ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῶν μεριμνῶν τοῦ βίου καὶ ν' ἀποβλέψῃ εἰς ἀντικείμενα ἡλαρώτερα· ἀμφοτέρωι τὴν αὐτὴν εὐχαριστοῦσιν ἡδονὴν, ἣν ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνεται ἀπὸ τῶν καλῶν σχημάτων, τὰ ὁποῖα, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ ἐν τῇ δύσει, καὶ ἐν τῇ ἀνατολῇ, δὲν παραγούσι βεβαίως τὰς πλατωνικωτέρας τῶν συγκινήσεων.

Ὁμολογοῦμεν, ὅτι, ὅσοι παχυλώτεροι εἶναι ὁ πολιτισμὸς, τόσοι παχυλώτεροι εἶναι καὶ οἱ ἐξωτερικοὶ τῶν διαχύσεων τούτων τύποι. Εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὁ χορὸς ἐκείνος ἀπολήγει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀληθῆ ὄργια. Αἱ Βαυαδέραι, αἵτινες χορεύουσι πάντοτε ἀνὰ μίαν, γυμνήποδες, ὑπὸ τοῦ ἁσματος ἢ καὶ ἄλλων ὀργάνων συνοδουμένων, ἔχουσιν ἄμεσον μετὰ τῶν θεατῶν σχέσιν, καὶ ἀναμειγνύουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης των μετὰ τὸν ἀπροςδοκητότερον τρόπον. Ἀναπνέουσι λ. χ. διὰ μίας εἰς τοὺς ὤμους ἀνθρώπου, παντάπασιν μὴ περιμένοντος τοιοῦτον τι, καὶ ἴστανται ἐπ' αὐτοῦ ὀρθοί, ἐξακολουθοῦντες τὸ ἄσμά των καὶ καγγάζονται διὰ τὴν ἀπορίαν ἢ τὸν τρόμον αὐτοῦ· ἢ προσφέρουσιν εἰς ἄλλον ποτήριον οἶνου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τεθειμένου· ἢ σφενδονίζουσιν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, καὶ εἰς ἄλλον ἐλεγχόν τινα, καὶ εἰς ἄλλον μειδίαμα. Ἰπάρχουσι δὲ εἰδῆ τινα, καὶ εἰς ἄλλον παρυστανομένην χορὸν ἔτι δεινότερα. Ἡ ἐν τῇ εἰκόνι παρυστανομένη Βαυαδέρα προσεγγίζει ἤδη πολὺ, κατὰ τὸν ἱματισμόν, εἰς τὴν κατάστασιν τῆς προμήτορος ἡμῶν Εὐας· ἀλλὰ πρὸ τινῶν ἐτῶν, οἱ κάτοικοι τοῦ Τεχεράν, καταλιπόντες πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν καὶ πάντα δεύτερα θεωρήσαντες, ἐτράπησαν ἐπὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ χοροῦ τῆς Μελίσσης. Εἰς τὸν χορὸν τούτον, ἡ ὀρχήστρια παρυσταται δαιμονιώσα, ὡς εἰ δεινὴ ὑπὸ μελίσσης· ζητεῖ τὸ πονηρὸν ἔντομον εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς τῶν ἐνδυμάτων τῆς, καὶ, δυσπιστοῦσα ἔτι,

μετά τὴν ἐπιμελὴ ταύτην καὶ μανικὴν ἔρευναν, ἀπὸ βάλλει αὐτὰ τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου.

Τίποτε τοιοῦτον βεβαίως δὲν συμβαίνει εἰς τὴν Γαλλικὴν ὄπεραν· οἱ θεαταὶ εἶναι ἐπιμελέστατα διαχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ὀρχηστριῶν· καὶ ἐκτὸς ἀνθοδέσμης τινὸς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐνίοτε, ῥιπτομένης καὶ βλέμματος λαθραίου ἢ μειδιήματος, τὸ ὅποιον δύνα-

νίσκος ὁ μέχρι τῶν γονάτων μόλις κατερχόμενος, συνδυάζόμενα μὲ τὰ ἐξαίσια ἐκείνα ἄλματα καὶ τοὺς πολυμήρους διαποδισμούς, δὲν δικαιολογοῦσι τὴν πρὸ κειροῦ γενομένην παρατήρησιν, ὅτι ὑπάρχουσι καλὺματα χεῖρονα τῆς γυμνώσεως; Τούλάχιστον εἰμεθα πεπεισμένοι, ὅτι οὐδεὶς τῶν συζύγων ὅσοι συνοδεύουσι τὰς συζύγους των, αὐδαίς τῶν πατέρων ὅσοι

Περσίδες Βαυαδέραι ἦτον Ὀρχήστραι.

ται τυχὸν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὴν, αἰθὴρ ὅλος φαίνεται διαχωρίζων τὸν ἀκτινοβόλον οὐρανὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου αὐτοῦ θαυρασπῆς. Προστούτος εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ ἰατισμὸς τῶν ὀρχηστριῶν ἐκείνων δὲν ἔχει τὴν ἀφέλειαν τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ χοροῦ τῆς Μελλισσῆς. Ἀλλ' ἄρα γε αἱ στεναὶ καὶ σαρκώρεις περισκελίδες τὰς ὁποίας φοροῦσι, καὶ ὁ λεπτὸς χιτώ-

ἄγουσι τὰς θυγατέρας των εἰς τὰ θεάματα ταῦτα, ἢ θέλουν ἐπιτρέψει εἰς αὐτὰς νὰ παρασταθῶσι τοιοῦτοτρόπως ἰατισμένοι, οὐχὶ δημοσίᾳ, ἀπαγε!, ἀλλ' οὐδ' ἐνώπιον τῶν οἰκείων καὶ φίλων, ἵνα τελέσωσι τινὰ τῶν ἀκροσφαλῶν ἐκείνων γυμνασμάτων. Καὶ ὁμῶς οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι τρέχουσι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων, νὰ θαυμάσωσιν εἰς τὰ θέατρα ὅτι ἤθελον ἀ-

πετροπιασθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἀπαρallάκτως, καθὼς ἀκούομεν τερπόμενοι, εἰς τὰ δράματα καὶ εἰς τὰς κωμωδίας, διαλόγους, ἢ βλέπομεν εὐφραϊνόμενοι σκηνῶν ὁποίων οὐδ' αὐτήκοοι, οὐδ' αὐτόπται ἤθελεν ἀνεχθῇ νὰ γίνωμεν εἰς τὰς ἐστίας ἡμῶν. Ἰσθὲν συμβαίνει ἡ διαφρὰ αὕτη μεταξὺ τῶν δημοσίων καὶ τῶν ιδιωτικῶν διασκεδάσεων; Πῶς ἐξηγεῖται τοῦτο τὸ ν' ἀποκρούωμεν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἐνώπιον χιλιάδων ἀνθρώπων θαυμάζομεν; Καὶ δὲν ἐπενεργεῖ ἄρα γε ἡ τοῦ ἐξωτερικοῦ βίου τοσοῦτον ἄλλοτρία ἐκείνη ἀτμοσφαῖρα, εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ατμοσφαιρῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου; Ἡ λύσις τῶν σπουδαίων τούτων ζητημάτων δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Πανδώραν, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ, κατὰ τοῦτο τουλάχιστον, εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔγινεν ἀκμή οὔτε ἀποτολή, οὔτε δύσις. Καὶ ἡ μὲν ἀξίωσις ἡμῶν, ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὸν ἐσπερίον πολιτισμὸν, ἀπέκρουσεν ἀπὸ τῶν παραλίων μας τὰς Βαυαδέρας, ἡ δὲ πενία μας ἀπέτρεψεν ἄχρι τοῦδε ἀφ' ἡμῶν τὰς περισκελιδόρους ὀρχηστρίας, ὥστε, καὶ ἐνταῦθα, ὡς εἰ πολλὰ, ἐπὶ αἰώρας τινὸς ἰστάμεναι σωζόμεθα. Ὅτι ὁμῶς ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, εἶναι, ὅτι, ὅσακις παρευρέθημεν εἰς τὴν Γαλλικὴν ὄπεραν, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ ταλανίσωμεν τὴν ὀλίγην σύνεσιν τῶν Ἑλλήνων γονέων, οἵτινες πέμπουσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς Παρισίους, ἐπὶ τῷ λόγῳ δὴθεν τοῦ νὰ σπουδάσωσι ἢ νὰ τελειοποιήσωσι τὴν σπουδὴν αὐτῶν. Φαντασθῆτε τοὺς δυστυχεῖς αὐτοὺς νέους, ἄλλο ἐφόδιον μὴ ἔχοντας εἰμὴ τὴν περιέργειαν τῆς ἀπειρίας ἢ τὴν ἀπειρίαν τῆς περιεργείας, ῥιφθέντας αἵρωνες ἐν τῷ μέσῳ τῆς Βαβυλώνης ἐκείνης, τῆς ὁποίας πᾶν βῆμα μίαν κρύπτει παγίδα. Ἐγνωρίσαμεν κεφαλὰς τῶν ὁποίων αἱ τρίχες ἐλευκάνθησαν ἢ καὶ ὅλως ἀπεδημήσαν, μετὰ κόπου δηνηθείσας νὰ ἐξέλθωσι σῶαι ἀπὸ τοῦ κυκεῶνος ἐλείνου. Τί δὲ συμβαίνει εἰς τὰς μελαίνας καὶ πυκνὰς κύμας; τὸ ὑποθέτετε.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἡμεῖς μακρὰν ἀπὸ τὰς Βαυαδέρας ἄλλοι θέλουσιν εἰπεῖ πολλὰ πλησίον. Ὅπως δὴ ποτε, κατὰ τοὺς ἐτυμολόγους, ἡ λέξις βαυαδέρα παράγεται ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ βαίγερ, ὅπερ σημαίνει γυναικα τερψίθυμον. Ὑπάρχουσι δ' ἐν Περσίᾳ καὶ ἄρρενες ὀρχησταί, οἱ καλούμενοι ρεκαάζαι ἢ σουζιμόραι, ἀνάλογοι τῶν τσεγκιδῶν τῆς Τουρκίας, ἡτις ὁμῶς ἐξ ἐπαγγέλματος ὀρχουμένας γυναίκας δὲν ἔχει, ἐνῶ εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἂν ἦναι ἐξάπαντος ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσι δημοσίοι ὀρχησταί, τὸ ἐπάγγελμα προσηύκει πολὺ μᾶλλον εἰς τὸ θῆλυ ἢ εἰς τὸ ἄρρεν γένος. Τὴν ὀλίγην συνήθειαν τῆς δημοσίας ὀρχηστικῆς σεμνότητος ἀναπληροῖ μέχρι τινὸς περὰ τὰς γυναικῶν ἢ χάρις, ἐνῶ ἡ θέα τοῦ πρὸς ἐπιτήδευσιν ἀλλομένου ἀνδρὸς ἐμπνέει πάντοτε ψυχρότητα τινι. Τοιαύτην τουλάχιστον ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησαν οἱ ὀνομαστότεροι ὀρχησταί τῆς Εὐρώπης· τοῦτο δὲ καὶ δι' ἄλλους πολλοὺς εὐκαταλήπτους λόγους, καὶ διὰ τοῦτο ἰδίως, ὅτι ἡ ἐναγώνιος τῶν ποδῶν ἀσκήσις ἐξογκώνει εἰς ὑπερβολὴν τὰ νεῦρα τῶν μηρῶν καὶ τῶν περιοικιδῶν αὐτῶν χωρῶν, οἱ δ' ὀρχησταί δὲν φέρουσιν, ἐπὶ τῶν σωματοχρόων καὶ στενῶν περισκελίδων, τὸν χιτωνί-

σκον τὸν ὅποιον περιβάλλονται αἱ κυρίαι.

Εἶχον δὲ καὶ οἱ προπάτορες ἡμῶν δραματικούς χορούς, δηλαδὴ χοροὺς ἀποτελοῦντας μέρη συστατικὰ τοῦ δράματος, ἀπαρallάκτως σχεδὸν καθὼς συμβαίνει σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Γαλλίαν· καὶ ὁ μὲν χορὸς τῆς τραγωδίας, ἐκαλεῖτο ἐμμέλεια, ὁ δὲ τῆς κωμωδίας, κόρδαξ (ὅχι πολλὰ σεμνός), ὁ δὲ τοῦ σατυρικοῦ δράματος, αἰκινγίς. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ χορὸς εἶχεν ἄλλον ἢ παρ' ἡμῖν χαρακτῆρα, πολὺ σπουδαιότερον δηλαδὴ, διότι, ὡς πάντα τὰ λοιπὰ, συνδέετο μετὰ τοῦ δημοσίου βίου, καὶ ἰδίως μὲ τὴν πολεμικὴν ἀσκήσιν καὶ μετὰ τὴν θείαν λατρείαν. Ἐνόπλιοι χοροὶ ἦσαν, πρὸ πάντων, ἡ πυρρίχη, ἡ χειρονομία, ἡ πρόλις, ἡ κἀπρία, ἡ κωμαστική, ὁ εἰσισμός κλπ. Ἱεροὶ δὲ χοροὶ ὁ ἐπιλήριος, τὸ γαλλικὸν ὄρχημα, ὁ τετρακώμος εἰς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους κλπ. Ἀλλ' ὑπῆρχον δὲ καὶ ἄλλα ἀπειρα δημοσίων καὶ ιδιωτικῶν χορῶν εἴδη, κατὰ τὰ διάφορα φύλα καὶ ἐπαγγέλματα, κατὰ τὰς διαφόρους ἡλικίας καὶ κοινωνικὰς τάξεις· ἡ καρνατίς, ἡ ποδίατρα, ὁ σάτυρος, αἱ ἐαλκάδαι, χορὸς παιδῶν, ὁ ὄρμος, χορὸς τῶν ἐφήδων καὶ τῶν παρθένων, ὁ ἰθυμβοκ, ἡ διποδία, ἡ βίβασις (καθ' ἣν εἶδει ἄλλεσθαι καὶ ψαύειν τοῖς ποσὶ πρὸς τὰς πυγὰς) ἡ κίδαρις, ὁ ἀλητήρ, ὁ βαυκισμὸς (ὑδρατίς ὀρχησις καὶ τὸ σῶμα ἐξυγραίνουσα), κλπ. κλπ. Κατὰ δυστυχίαν (!) τῶν χορῶν τούτων δὲν γνωρίζομεν εἰμὴ τὰ ὀνόματα· ἀλλὰ ὁ δῖνος, τὸν ὅποιον παρ' ὀλίγον ἐλησμονήσαμεν νὰ σημειώσωμεν, ἦτο βεβαίως τὸ σημερινὸν βάις. Τὰ δὲ ἐκλακτισματα, τῶν γυναικῶν ἦν ὀρχήματα· εἶδε γὰρ ὑπὲρ τὸν ὦμον ἐκλακτίσαι (πρᾶγμα ὅχι εὐχερές) τὴν δὲ λαμπροτέραν (οὐσιαστικόν, ὅχι ἐπιθετον) ὠρχοῦντο γυμνοὶ σὺν αἰσχρολογία.

Ἀλλ' ἂν καὶ ὁ χορὸς, ὡς προσηγορεύομεν, εἶχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἄλλην ἢ παρ' ἡμῖν σπουδαιότητα, φαίνεται ὁμῶς ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς οἱ πέρα τοῦ μετρίου ἐπιτηδεύοντες περὶ τοῦτο ἄνδρες, πολλὴν δὲν ἀπελάμβανον ὑπόληψιν. Ὁ πολυθρύλλητος τῶν Σικυωνίων τύραννος Κλεισθένης εἶχε θυγατέρα καλουμένην Ἀγαρίστην, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ δώσῃ σύζυγον εἰς τὸν ἀρίστον τῶν Ἑλλήνων. Ὄθεν, νικήσας εἰς τὰ Ὀλύμπια, θεορίππῳ, ἐκήρυξεν εἰς τὰ παριστάμενα αὐτοῦ πλήθη, ὅτι, ὅστις Ἑλλήνων ἀξιοὶ νὰ γίνῃ γαμβρὸς τοῦ Κλεισθένους, ἄς ἔλθῃ εἰς Σικυῶνα ἐν τὸς ἐξήκοντα ἡμερῶν ἢ καὶ πρότερον. Ἐννοεῖται, ὅτι προσῆλθον οἱ ὀνομαστότεροι ἐπὶ πλούτῳ, κάλλει καὶ γένει, δώδεκα ἢ δεκατρεῖς, δὲν ἐθυμοῦμαι ἀκριβῶς πόσοι· καὶ μεταξὺ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι Μεγακλῆς ὁ Ἀλκμαίωνος καὶ Ἰπποκλείδης ὁ Τισάνδρου. Μετὰ ἐνὸς ἔτους δοκιμασίαν, ὁ Κλεισθένης ἐνόμισεν, ὅτι προτιμότεροι τῶν ἄλλων ἦσαν οἱ ἀπ' Ἀθηνῶν ἐλθόντες, καὶ ἐκ τούτων πάλιν ὁ Ἰπποκλείδης, διὰ τὰ προσωπικὰ αὐτοῦ προτερήματα καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ Κυπελίδας σχέσιν. Ἐλθούσης τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ πενθερὸς ἐμελλε νὰ ἀπαγγεῖλῃ τὴν ἐκλογὴν, ἣν οὐδεὶς ἐτι ἐγίνωσκεν, ὁ Κλεισθένης ἐθίσε βούς ἑκατὸν, εὐωχῆσας τοὺς τε μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἤρχισαν οἱ

μνηστήρες νὰ ὁμιλῶσι περὶ μουσικῆς, καὶ, προϊούσης τῆς πόσεως, ὁ Ἱπποκλείδης, ἐνθουσιασθεὶς, διέταξε τὸν αὐλητὴν ν' αὐλῇσῃ καὶ ἤρχισεν νὰ χορεύῃ, καὶ ἐφαίνετο πολλὴν ἔχων περὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ ὑπόληψιν. Ὁ Κλεισθένης, βλέπων ὅλα αὐτὰ, ἤρχισεν νὰ ἀνησυχῇ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Ἱπποκλείδης, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ζαλιζόμενος, εἶπε νὰ φέρωσι τράπεζαν καὶ, κομισθείσης τῆς τραπέζης, ἀνέβη ἐπ' αὐτῆς καὶ ἤρχισεν νὰ χορεύῃ λακωνικὰ σχηματικά· ἐπειτα δὲ ἄλλα Ἀττικά· καὶ ἐπὶ τέλους, μὴ εὐχαριστούμενος εἰς ταῦτα, στηρίζας τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ τινάζας τοὺς πόδας εἰς τὸν αἴρα, ἐχειρονόμησε τοῖς σκέλεσιν ἐξαισίως. Τότε ὁ Κλεισθένης, ὅστις ἔτι ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων ἀρχήσεων εἶχε ψυχρανθῇ πρὸς τὸν μνηστῆρα τοῦτον καὶ εἶχεν ἀπορασίσει νὰ μεταβῇ ἐκλογὴν, ἀλλὰ κατεῖχε ἑαυτὸν, μὴ θέλων νὰ ἐκτραγῇ, ἰδὼν ἤδη αὐτὸν χειρονομοῦντα τοῖς σκέλεσιν, δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρατηθῇ, καὶ, ὡς παῖ Τισάνδρου, ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς, ἀπορχήσατό γε μὴν τὸν γάμον, δηλαδὴ ἔχαστες, φίλτατε, τὴν νύμφην, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης περὶ τὸν χορὸν ἐπιτηδεύτητος. Ὁ δὲ Ἱπποκλείδης ἀπήντησεν, « οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδης. » Ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει, ἀν καὶ ἀφοῦ διελύθη ἡ μέθη του, τὴν αὐτὴν εἰδείξαι φιλόσοφον ἀδιαφορίαν.

Νεώταται πολιτειογραφικαὶ περὶ τῆς Ἀρκτῶας Ἀμερικῆς εἰδήσεις.

Αἱ ὁμοσπονδοὶ πολιτείας τῆς Ἀρκτῶας Ἀμερικῆς ἐπιχειροῦσι, κατὰ πᾶσαν δεκαετίαν, τὴν ἀπαριθμῆσιν τῶν κατοίκων αὐτῶν, καὶ δαπανῶσι, πρὸς διαξαγωγὴν τῆς ἐργασίας ταύτης χρήματα οὐκ ὀλίγα. Εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ 1850 ἔτους, τὴν πρὸ μικροῦ συμπληρωθεῖσαν καὶ δημοσιευθεῖσαν, ἐδαπανήθησαν ἑπτὰ ἑκατομμύρια καὶ διακόσιαι πεντήκοντα χιλιάδες φράγκων, τοσοῦτον λόγου ἕνεκα θεωροῦνται τὰς εἰδήσεις ταύτας. Τοῦτο μᾶς ἐνθύμισεν, ὅτι, φιλόπονος τις ἄνθρωπος παρ' ἡμῖν ἠθέλησε νὰ ἀναλάβῃ πρὸ τινος οἴκοθεν τὸν ἀγῶνα τοῦ νὰ συλλέξῃ πολιτειογραφικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ἐνόμισε συγχρόνως ἀπαραίτητον νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ τότε ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ ὄθεν, προσελθὼν ἐπὶ τούτῳ πρὸς αὐτόν, τὸν ἐνεχείρισεν τὴν ἀναφορὰν του καὶ τὸν εἶπεν, εἰς δύο λέξεις, τί περιέχει ἡ αἴτησις, πεποιοῦς, ὅτι πλείοντα ἀνάπτυξις περὶ ἐπιχειρήματος τοσοῦτον χρησίμου καὶ αὐτοδικοιολογήτου εἶναι περιττή. Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλήγη, ὅτε ὁ ὑπουργὸς τὸν ἠρώτησεν, εἰς τί εἰμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ τὸ βιβλίον τὸ ὅποιον μελετᾷ νὰ ἐκδώσῃ! Ὁ λόγιος ἄνθρωπος ἐθεώρησε ματαίαν πᾶσαν εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν ἀπόκρισιν, καὶ ἀναλαβὼν τὴν αἴτησιν, χαιρετίσας καὶ φορέσας τὸν πῆλόν του, ἀπῆλθε, καταλιπὼν τὸν ὑπουργὸν ἀπορῶντα διὰ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ ὑποβαλόντος τὴν πρότασιν ἐκείνην καὶ μέχρι

τῆς σήμερον βεβαίως ἀγνοοῦντα τις ἡ ἐξ αὐτῆς ὠφέλεια. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲ, ἐπειδὴ φρονοῦμεν, ὅτι οἱ ἀναγνώσται τῆς Πανθώρας ὄχι μόνον τὰς περὶ Ἑλλάδος πολιτειογραφικὰς εἰδήσεις ἠθελον θεωρῆσαι διδακτικωτάτας, ἀλλὰ μετὰ πλείστης περιεργείας διεξέρχονται καὶ τὰς περὶ ξένων χωρῶν, μάλιστα χωρῶν, αἵτινες, οὐ πρὸ πολλοῦ ἀναλαβοῦσαι τὴν αὐτονομίαν, ὁσημέραι θαυμασίως προίγονται, ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ περιλάβωμεν ἐνταῦθα τὰ κεφαλαιώδη στοιχεία πορίσματα τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν τῆς ἀρκτῶας Ἀμερικῆς.

Εἶναι γνωστὸν μετὰ πόσον παραδόξου ταχύτητος αὐξάνει ὁ πληθυσμὸς τῶν πολιτειῶν αὐτῶν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνέλαβον τὴν ἀνεξαρτησίαν. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος, ὅστις, περὶ τὰ τέλη τῆς προηγούμενης ἑκατονταετηρίδος μὲν συνεκείτο ἐκ 2,000,000 ψυχῶν, ἐν ἔτει 1820 συνεποσοῦτο ἤδη εἰς 10,050,000· ἐν ἔτει 1830, εἰς 13,243,407· ἐν ἔτει 1840, εἰς 17,069,453· καὶ τῇ 1 Ἰουνίου 1850, ὅτε ἐγένετο ἡ προκειμένη τελευταία ἀπαρίθμησις, εἰς 23,346,301. Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο μάλιστα λόγου ἕνεκα, ὅτι ἡ αὐξήσις αὕτη, προϊόντος χρόνου, ἀποβαίνει ῥαγδαϊότερα, οὐχὶ ἀσθενεστερά. Ἰδίως δὲ ἡ ἀναλογία τῆς ἐπιδόσεως, ἀπὸ τῆς 1 Ἰουνίου 1840 μέχρι τῆς 1 Ἰουνίου 1850, εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ὅλων τῶν προηγούμενων δεκαετηρίδων, ἐκτὸς τῆς ἀπὸ τοῦ 1800—1810 μεσολαβήσεως· διότι εἰς μὲν τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον, ὁ πληθυσμὸς ἠύξησε κατὰ 36 καὶ 45/100 τοῖς ἑκατὸν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1840 μέχρι τοῦ 1850, κατὰ 36 καὶ 1/4 τοῖς ἑκατὸν. Ἡ δὲ δεκαετής αὕτη ἀναλογία, εἰς ἑτησίαν ἀναγομένη, δίδει κατὰ μέσον τὸν ὅρον 4 περίπου τοῖς ἑκατὸν, ἥτοι ὀκτάκις ἢ ἐννεάκις πλείοντα ἢ εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει βραδύτερον ἢ οὐ μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ῥωσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν Πρωσίᾳ.

Οὐδὲν ἥττον πιθανώτατον εἶναι, ὅτι, ἐντὸς τρισαράκοντα ἐνιαυτῶν, ὁ πληθυσμὸς τῶν ὁμοσπόνδων πολιτειῶν τῆς ἀρκτῶας Ἀμερικῆς θέλει ὑπερτερῆσαι τὸν ὅλον τῆς δυτικῆς Εὐρώπης πληθυσμόν, ἐὰν περιορίσωμεν ταύτην εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Βελγικὴν, Ὁλλανδίαν καὶ Ἰβηρικὴν Χερσόνησον, διότι ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀκόμη ἀραιότατος εἰς τὰς πολιτείας ἐκεῖνας. Ἡ ὅλη τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπικρατείας ἐπιφάνεια, ἡ ἥδη ἀπὸ μιᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς ἄλλης ἐξαπλωμένη, σύγκειται 1) ἀπὸ 31 πολιτειῶν 2) ἀπὸ ἑπτὰ ὠργανισμένων μὲν, μὴ ἀποτελουσῶν ὅμως ἐτι ἰδίας πολιτείας, ἀλλ' ἐξαρτωμένων ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ὁμοσπονδικῆς κυβερνήσεως 3) ἀπὸ χωρῶν ἐρήμων καὶ ἀνοργανιστῶν· ὁ μέσος ὅρος λοιπὸν τῶν κατοίκων εἰς τὰς 31 πολιτείας εἶναι 15½ κατὰ πᾶν τετραγωνικὸν μίλιον, ἥτοι 6 κατὰ πᾶν τετραγωνικὸν χιλιόμετρον· ὁ δὲ μέσος ὅρος τῆς ὅλης ἐπικρατείας, περιλαμβανομένων δηλαδὴ οὐ μόνον τῶν πολιτειῶν καὶ τῶν ὠργανισμένων χωρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐρήμων καὶ ἀνοργανιστῶν, καταβαίνει εἰς 7 καὶ 1/5 κατὰ πᾶν τετραγωνικὸν μίλιον, ἥτοι ὀλιγώτερον τῶν 3 κατὰ πᾶν τετραγωνικὸν χιλιόμετρον· ἐνῶ εἰς τὴν

Γαλλίαν ὁ μέσος ὅρος ἀναβαίνει εἰς 68 κατὰ πᾶν τετραγωνικὸν χιλιόμετρον· καὶ εἶναι μὲν εἰς τὴν Ἰβηρικὴν Χερσόνησον ὁ πληθυσμὸς κατὰ τὸ ἡμισυ ἀραιότερος τοῦ Γαλλικοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ὁλλανδίαν καὶ τὸ Βέλγιον εἶναι πυκνότερος, εἰς Βέλγιον μάλιστα κατὰ διπλάσιον καὶ ἐπέκεινα λόγον ἢ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐκ τῶν 23,246,301 κατοίκων τῆς Ἀμερικανικῆς ἐκείνης ἐπικρατείας, μέλανες ἢ ὑπομέλανες δὲν εἰναι εἰμὴ 3,612,899, οἱ λοιποὶ ὅλοι εἶναι λευκοί. Εἶναι δὲ περιεργότατον τοῦτο, ὅτι οἱ λευκοὶ πολλαπλασιάζονται πολὺ ταχύτερον ἢ οἱ μελάγχροες· κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα, 1840—1850, οἱ λευκοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν κατὰ λόγον τῶν 38 τοῖς 100· οἱ δὲ μελάγχροες μόνον κατὰ λόγον τῶν 26 τοῖς 100. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ ἐξ Εὐρώπης ἐποίκησις προστίθει τὴν σήμερον ἀξιόλογον ποσὸν εἰς τὴν φυσικὴν γονοποιάν τῆς λευκῆς φυλῆς, διότι, κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα, ὑπολογίζεται, ὅτι ἐπώκησαν εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν ἐπικράτειαν 1,542,850 Εὐρωπαῖοι. Ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε, ἡ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ταύτῃ ὑπεροχὴ τῆς λευκῆς φυλῆς εἶναι ἀναμφισβήτητος, αὐξάνουσα καὶ ἀριθμητικῶς καθ' ἐκίστην, διότι, τῷ 1790, ὑπῆρχον αὐτοῖς 420 λευκοὶ πρὸς 100 μελάνες ἢ ὑπομέλανες, ἥδη δὲ ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι ὡς 526 πρὸς 100.

Ἐκ τῶν 3,612,899 μελάων ἐκεῖνων ἡ ὑπομέλανων, τὰ ἑπτὰ ὄγδοα εἶναι δούλοι, καὶ μόνον 428,637 ἐλεύθεροι· ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἡ δουλεία θέλει βαθυμυκρὸν ἐξαλειφθῇ εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν. Αἱ πολιτείας ὅσαι δὲν ἔχουσι δούλους ἐπιζητοῦσι τὴν κατάργησιν τῆς λύμης ταύτης, αἱ δὲ πολιτείας αὗται εἶναι καὶ καθ' ἐκάστην ἀποβαίνουσιν ἰσχυρότεραι τῶν πολιτειῶν ὅσαι ἔχουσι δούλους. Ναὶ μὲν εἰς τὰς ἐξ βορειοτέρας παρὰ τὴν Ἀτλαντικὴν πολιτείας, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν λεγομένην Νέαν Ἀγγλίαν, ἀπασαι δ' εἰσὶν ἐλεύθεραι καὶ θερμόταται τῆς δουλείας ἀντίπαλοι, ὁ πληθυσμὸς δὲν ἠύξησεν, ἐν τῇ τελευταίᾳ δεκαετηρίδι, εἰμὴ κατὰ 22 τοῖς ἑκατὸν· ἀλλ' εἰς τὰς τρεῖς πολιτείας τῆς μέσης Ἀτλαντικῆς παραλίας, τὴν τοῦ Νέου Ἑβραίου, τῆς νέας Ἰερσέως καὶ τῆς Πεννσυλβανίας, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπικρατείας πληθυσμοῦ, ἡ αὐξήσις αὐτοῦ, ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ, ἐγένετο κατὰ λόγον τῶν 30 τοῖς ἑκατὸν, ἐνῶ εἰς ὅλας τὰς σωματοτρόφους πολιτείας τῆς μεσημβρινῆς Ἀτλαντικῆς παραλίας, ἡ αὐξήσις τῶν κατοίκων δὲν ὑπερέβη τὰ 19 τοῖς ἑκατὸν. Εἰάν δὲ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας ταύτης μεταβῶμεν εἰς τὰς δυτικὰς χώρας, εὐρίσκουμεν, ὅτι, εἰς μὲν τὰς ἐλεύθερας πολιτείας ὁ πολλαπλασιασμὸς ὑπῆρξε κατὰ 59 τοῖς ἑκατὸν, εἰς δὲ τὰς σωματοτρόφους, μόνον κατὰ 48· ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ Καλιφορνία, ἡ μὴ ἔχουσα δούλους, προάγεται ὁσημέραι γιγαντικαῖς βήμασι. Παρεκτὸς τούτου, αἱ πιθανότητες πρὸς ἔδρυσιν νέων ἐλευθέρων πολιτειῶν εἶναι πολὺ μεγάλαι· τῆς ἡ αἱ πιθανότητες πρὸς ἔδρυσιν σωματοτρόφων. Τελευταῖον ἡ ἱσοστάθμια ἤτις ἐσώζετο μέχρις ἐσχά-

τως περὶ τὴν ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ Γερουσίᾳ ἀντιπροσώπευσιν ἑκατέρας τῆς τάξεως τῶν πολιτειῶν ἐξέλιπεν ἤδη καὶ ὑπερίσχυσαν αἱ ἐλεύθεραι πολιτείας.

Θαυμαστὴ δὲ μάλιστα εἶναι ἡ αὐξήσις τοῦ ἀστυκοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ ἀληθὲς σφριγῶν καὶ σφαδάζον ἐκεῖνο ἔθνος προσέβη καὶ κατὰ τοῦτο μὲ ταχύτητα ἀνήκουστον εἰς τὰ χρονικά τῆς ἱστορίας. Τῷ 1790, δὲν ὑπῆρχον εἰς ἅπασαν τὴν χώραν εἰμὴ τρεῖς πόλεις ἔχουσαι ὑπὲρ τὰς 20,000 κατοίκων, καὶ ἐξ αὐτῶν ἡ τότε πρωτεύουσα Φιλαδέλφεια δὲν εἶχεν εἰμὴ 43,000. Σήμερον ὑπαρχοῦσιν ἐν τῇ Ὀμοσπονδίᾳ ἑπτὰ πόλεις τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ὑπερβαίνουν τὰς 100,000· καὶ ἐκ τούτων τὸ Νέον Ἑβραϊκὸν περιλαμβάνει 650,000, καθ' ἅπασαν δὲ τὴν Εὐρώπην μόνον τὸ Λονδίον καὶ οἱ Παρίσιοι ὑπερτεροῦσιν αὐτοῦ. Αἱ δεκατέσσαρες πολυανθρωπότεραι πόλεις τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους περιλαμβάνουσιν ἐν ὅλοις, 1,372,000 ψυχάς· εἰς δὲ τὰς δεκατέσσαρας κυριώτερας ἐστίας τῆς Ἀμερικανικῆς Ὀμοσπονδίας συναγελάζονται ἤδη περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια. Ἡ γιγαντιώδης αὕτη αὐξήσις τοῦ ἀστυκοῦ πληθυσμοῦ θέλει ἐπιφέρει πιθανώτατα, τοῦ καιροῦ προϊόντος, σπουδαῖα πολιτικὰ ἀποτελέσματα. Ἡ ἀπόλυτος δημοκρατία δύναται νὰ συντηρηθῇ εἰς χώραν ἀρκίως κατακτημένην, ἐν ᾗ ἡ γεωργία, κυριωτάτη οὗτα τῶν κατοίκων ἐνασχόλησις, διατηρεῖ τὴν ἀπλότητα τῶν ἡθῶν· ἀλλ' εἶναι σφόδρα ἡμετέροισιν ἀν εἰμπορῇ ἐπὶ πολλὸν χρόνον νὰ ἰσχύσῃ εἰλικρινῶς εἰς χώρας ἐν αἷς ὑπάρχουσι πολλοὶ μεγάλοι πόλεις καὶ ἐπομένως πολυπραγμοσύνη καὶ πολυτέλεια βίου. Τὰ δύο ταῦτα προσόντα τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι βεβαίως ἀπαραίτητα εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιδόσιν, ἀλλὰ, κατὰ δυστυχίαν, μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον, ἀεῖποτε συνεπειρήγαγον καὶ τὴν ἠθικὴν διαφθορὰν μιᾶς μοίρας τῶν κατοίκων· ἡ δ' ἠθικὴ αὕτη διαφθορά εἶναι ἀσυμβίβαστος μετὰ τὴν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν πάντων, δι' ἧς μάλιστα χαρακτηρίζεται ἡ ἀπόλυτος δημοκρατία.

Εἰπομεν, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τοῦ κατὰ τὸ 1850 ἔτος Ἀμερικανικοῦ πληθυσμοῦ ἀπέβη δαπανηροτάτη. Τοῦτο ὅμως διότι ἡ ἐργασία δὲν περιορίσθη εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ πληθους τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν πολιτειογραφικῶν γεγονότων, περιεργωμάτων, ἐξ ὧν σημειοῦμεν ἐνταῦθα τινάς. Τὸ καλλιεργούμενον μέρος τῆς χώρας συμποσοῦται εἰς 45 ἑκατομμύρια μυριομέτρων (hectares), ποσὸν ἴσον, παρὰ ἐν ὄγδοον, μετὰ τὴν ὅλην ἐπιφάνειαν τῆς Γαλλίας, πολὺ ὅμως ἀνώτερον τοῦ καλλιεργουμένου καὶ καλλιερησίου αὐτῆς μέρους· ἀλλὰ τὸ ποσὸν ἐκεῖνο δὲν εἶναι εἰμὴ τὸ δέκατον ὄγδοον τῆς ὅλης ἐπιφανείας τοῦ Ἀμερικανικοῦ κράτους, τὸ ὅποιον περιλαμβάνει 830 ἑκατομμύρια μυριομέτρων. Ἐξαιρουμένη δὲ ἡ ἐκχέρσωσις μετὰ πλείστης δραστηριότητος καὶ ἡ γεωργικὴ παραγωγή εἶναι μεγάλη. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι, κατὰ τοῦτο, αἱ ὁμοσπονδοὶ πολιτείας ὑπερτεροῦσι τὴν Εὐρώπην μᾶλλον διὰ τὸ πλῆθος τῶν κτηνῶν παντὸς εἶδους τὰ ὅποια τρέφουσιν ἢ τοῦ σίτου τὸν ὅποιον συλλέγουσιν. Αἱ πολιτείας ἐκεῖναι δὲν παράγουσιν εἰμὴ 40 ἕως 45 ἑκατομμύρια ἑκατολίτρων σί-

ἐκδοσιν τῆς τοῦ Μοντεσκιού *Πραγματείας περὶ τῆς ἀκμῆς τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς παρακμῆς*, ἐπεσυναψεν εἰς αὐτὴν πολλὰς λόγου ἀξίας σημειώσεις, ὧν μίαν ἐκτίθησιν ἐν πλάτει τὰς πιθανότητας ὅσαι ὑπάρχουσι τοῦ ν' ἀνευρεθῇ τὸ μέγα καὶ πολύτιμον τοῦ Ἀριστοτέλους σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐπεγράφετο *Πολιτεία πόλεων* καὶ περιεῖχε τὴν περιγραφὴν πολλῶν πολιτειῶν. Αναφέρονται ἐν κεφαλαίῳ τὰ συμπεράσματά του.

Ἡ ἀπώλεια, λέγει, τοῦ ἀριστοργήματος αὐτοῦ εἶναι τόσῳ μᾶλλον θλιβερά ὅσῳ πιθανώτατον εἶναι, ὅτι ἐσώζετο μέχρις ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Καὶ αἱ μὲν ἔρευναι αἱ ἐν τῇ παρελθούσῃ ἑκατονταετηρίδι, δι' ἐπιμελείας τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὴν ἀνατολὴν, γενόμεναι πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτοῦ, ἀπέβησαν μάταιαι. Ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ Ἀραβες, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἐμελέτησαν πολὺ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους, μετέφρασαν καὶ τὴν περὶ Πολιτειῶν μεγάλην ἐκείνην πραγματείαν. Τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τοῦ ὀγκώδους φιλολογικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τοῦ Χατουὴ Κύρα, τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ Βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων καὶ συγκεκριμένου ἐξ ἑκατὸν ἐνδεκά τόμων, εἰς ἓνα τῶν ὁποίων ὁ Ἀραβὶ κριτικὸς, ὅστις ἔζη ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι, μνημονεύει τῆς εἰς τὴν γλῶσσάν του μεταφράσεως τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, αὐτῆς περιλαμβανούσης, λέγει, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν περιγραφὴν ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ μιᾶς ἐπικρατειῶν καὶ πολιτειῶν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι· καὶ ἐν τῷ πρωτότυπον ἀπωλέσθη τυχὸν διὰ παντός, ἢ δὲν δύναται ἄρα γε ν' ἀνευρεθῇ ἡ Ἀραβικὴ τοῦλάχιστον μετάφρασις ἢ εἰς τὴν ἀνατολὴν, ἢ μᾶλλον εἰς Μαρόκκον, εἰς Μεκίτζ, εἰς Φέζ, τῶν ὁποίων τὰ ἴτζαμια εἶχεν ἄλλοτε σχολὰς ἐπιστημονικὰς καὶ βιβλιοθήκας; Ὅθεν ὁ σοφὸς Οὐϊλλεμαίνος προσκαλεῖ τοὺς τῆς Ἀλγερίας ἄρχοντας Γάλλους, τοὺς εἰς ἄμεσον καὶ πρόχειρον καὶ ἀδιάλειπτον διατελοῦντας σχέσιν πρὸς τὰς λοιπὰς χώρας τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ν' ἀναζητήσωσιν ἐπιμελῶς τὴν μετάφρασιν ἐκείνην, ἣς δίδει καὶ τὸν τίτλον, οὕτως ἔχοντα· *Κετὰμπ Σιασσάτ Ἀλμοδέτ*. Εἴθε δὲ εἰσακουσθῇ ἡ φωνὴ αὐτοῦ καὶ πραγματιωθῇ ἡ ἐλπίς· διότι ἐξ ὅλων τῶν ἀπολεσθέντων θησαυρῶν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, οὐδενὸς ἄλλου ἢ ἀνεύρεσις δύναται νὰ διαχύσῃ φῶς πλειότερον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιότητος.

Γινώμαι καὶ ἀξιώματα. — Ὁ βίος τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς διακρίνεται ἀπὸ τὸν βίον τοῦ ἀνοήτου, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ μὲν πρῶτος περιπίπτει εἰς τινὰς μεγάλας ἀνοησίας, ὁ δὲ δεύτερος, εἰς πολλὰς μικράς.

Ἀληθῶς ἰσχυρὸς εἶναι ὁ γινώσκων ἐνίοτε νὰ ἐνδίδῃ. Ὁ μᾶλλον ἀγαπώμενος ἄνθρωπος εἶναι ὁ μᾶλλον ἀγαπῶν.

Ἡ συναίσθησις τοῦ δικαίου εἶναι τοσοῦτον σπανία, ὥστε ἡ μεταξὺ ἡσῶν φιλία δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ. Τὸ ἐλάχιστον ἀμάρτημα τοῦ δυστυχοῦς εἶναι βαρὺ εἰς τὴν στάθμην τῆς κρίσεως ἡμῶν.

Προτιμῶμεν ν' ἀποδώσωμεν τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν μᾶλλον ἢ εἰς τὴν τύχην, ἥτις, ἐντούτοις, ἐπενεργεῖ ἐπίσης ἐφ' ἡμᾶς.

Μὴ παραπονήσαι ἐνώπιον ἀνθρώπου δυστυχέστερον ἀπὸ ἐσένα, διότι καθιστᾷς εὐρύτεραν τὴν πληγὴν αὐτοῦ. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗΣ,

Ἀριθμὸς 8.

(Ἰδ. Φυλλ. 45)

ΑΙ ΑΙΤΗΣΕΙΣ.

Ἰστά χρυσᾶ μαλλιά ἐρόρει
κόκκινον λουλούδι' ἢ κόρη.
— Δὸς, τὴν εἶπα, δὸς μ' αὐτό,
κ' ἄλλο πᾶν δὲν σὲ ζητῶ.

Μὲ τὸ δίδει τὸ ἀφράτο,
καὶ τὸ βλέμμα ρίπτει κάτω.
— Δὸς, τὸ βλέμμα δὸς μ' αὐτό,
κ' ἄλλο εἶπα δὲν ζητῶ.

Μιὰ ματιὰ σὰν φῶς μὲ ρίχνει,
καὶ τὸ στόμα γέλοιο δεῖχνει.
— Δὸς φιλὶ εἰς τὸ στόμα αὐτό,
κ' ἄλλο, εἶπα, δὲν ζητῶ.

Χεῖλια μέλι μὲ προβάλλει,
καὶ τὸ ἄσπρο στήθος πάλλει.
— Δὸς τὸ στήθος δὸς μ' αὐτό,
κ' ἄλλο, εἶπα, δὲν ζητῶ.

Σὰν τὸ κυπαρίσσι σκύπτει
καὶ εἰς τὴν ἀγκαλιά μου πίπτει.
— Τώρα σ' ἔχω, σὲ κρατῶ.
Τίποτ' ἄλλο δὲν ζητῶ.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

Εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον τῆς Πανδώρας, ἐν τῷ ἄρῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ Ἡ ἐν Πειραιεὶ ἐορτὴ, τὸ Γαλλικὸν ἀιμόπλουν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐδόθη, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου, γεῦμα εἰς τὸν Μ. Βασιλέα καὶ τὴν Μ. Βασίλισσαν, ὠνομάσθη ἐκ παραδρομῆς, Σαπτάλ, ἐνῶ ὠνομάζετο ἀληθῶς Κάρλος ὁ Μέγας.